

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи

«ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ»
Завідувач кафедри
д.е.н., професор
_____ Володимир ЗАЙЧЕНКО
«__» _____ 2024 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

на тему:

**Підвищення ефективності формування фінансових ресурсів підприємства
харчової промисловості (на прикладі ТОВ МП «Мрія», с. Дмитрівка
Кіровоградської області)
«Increasing the efficiency of the formation of financial resources of the
enterprise»**

Виконав здобувач вищої освіти
2м курсу, групи ЕОБ-23м-1,4
ОПП «Економіка та організація бізнесу»
спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»
_____ Твердохліб К.В.
«__» _____ 2024 р.
Керівник роботи: к.е.н., доцент
_____ Дмитришин Б.В.
«__» _____ 2024 р.
Рецензент: к.е.н., доцент

м. Кропивницький

Центральноукраїнський національний технічний університет

Факультет Економічний
Кафедра Економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань Управління та адміністрування
Спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма Економіка та організація бізнесу

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Завідувач кафедри

(підпис)
д.е.н., проф. Володимир ЗАЙЧЕНКО
(наук. ступінь, вч. звання, ім'я та прізвище)

«___» _____ 2024 року

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Твердохліба Костянтина Васильовича

(прізвище, ім'я та по-батькові)

- Тема роботи «Підвищення ефективності формування фінансових ресурсів підприємства харчової промисловості (на прикладі ТОВ МП «Мрія», с. Дмитрівка Кіровоградської області)»
- Керівник роботи Дмитришин Богдан Васильович, к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
- Строк подання роботи до захисту _____
- Мета та завдання кваліфікаційної роботи Мета: дослідження теоретико-методологічних основ формування фінансових ресурсів підприємства, а також розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності їх формування і управління (на прикладі малого промислового підприємства галузі харчової промисловості ТОВ МП «Мрія», с. Дмитрівка Кіровоградської області).
Завдання: - охарактеризувати сутність фінансових ресурсів підприємства;
- визначити основні види та форми класифікації фінансових ресурсів підприємства;
- визначити джерела формування фінансових ресурсів підприємства;
- дати загальну характеристику підприємству Мале підприємство «МРІЯ»;
- провести аналіз конкурентного середовища діяльності ТОВ МП «МРІЯ»;

- провести аналіз показників прибутковості, ліквідності, ділової активності та стійкості ТОВ МП «МРІЯ» протягом 2020-2023 рр.;
- проаналізувати формування і використання фінансових ресурсів підприємства ТОВ МП «МРІЯ» протягом 2020-2023 рр.;
- побудувати модель оцінки фінансового потенціалу підприємства ТОВ МП «МРІЯ»;
- розробити практичні рекомендації щодо можливої стратегії фінансового розвитку підприємства ТОВ МП «МРІЯ»;
- запропонувати для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами ТОВ МП «МРІЯ».

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Пошук джерел інформації		
2	Написання вступу та розділу 1 кваліфікаційної роботи		
3	Написання розділу 2 кваліфікаційної роботи		
4	Написання розділу 3 кваліфікаційної роботи		
5	Написання висновків		
6	Оформлення списку використаних джерел		
7	Остаточне оформлення роботи та додатків		
8	Перевірка на унікальність		
9	Отримання відгуку наукового керівника та рецензії		
10	Підготовка до захисту		

Дата видачі завдання
«05» вересня 2024 р.

Керівник роботи _____ Дмитришин Б.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Завдання прийняте до виконання
«05» вересня 2024 р.

Здобувач _____ Твердохліб К.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Твердохліб К.В. «Підвищення ефективності формування фінансових ресурсів підприємства харчової промисловості (на прикладі ТОВ МП «Мрія», с. Дмитрівка Кіровоградської області)». Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за ОПП «Економіка та організація бізнесу» зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» / Центральноукраїнський національний технічний університет. Кропивницький, 2024. 74 с.

В першому розділі роботи досліджувалися теоретико-методологічні аспекти формування фінансових ресурсів підприємства. Проаналізовані тлумачення поняття «фінансові ресурси», запропоновано класифікацію фінансових ресурсів підприємств за шести ознаками, розглянуто основні джерела їх формування. В другому розділі проаналізована фінансово-господарська діяльність ТОВ МП «МРІЯ», його зовнішнє та внутрішнє середовище (застосовано SWOT та PEST-аналіз), досліджені безпосередні конкуренти. Досліджена динаміка показників фінансового стану підприємства за 2020-2023 рр. та визначені головні виклики і ризики управління його фінансовими ресурсами. В третьому розділі обґрунтовані заходи, направлені на удосконалення фінансового розвитку підприємства харчової промисловості ТОВ МП «МРІЯ».

Ключові слова: підприємство, ефективність, управління, фінансові ресурси, фінансовий стан, харчова промисловість

ANOTATION

Tverdokhlib K.V. "Increasing the efficiency of the formation of financial resources of the enterprise". Qualifying work for the second (master's) level of higher education at the OPP "Economics and business organization" in the specialty 076 "Business and trade" / Central Ukrainian National Technical University. Kropyvnytskyi, 2024. 74 p.

The first section of the work investigated theoretical and methodological aspects of the formation of financial resources of the enterprise. The interpretation of the concept of "financial resources" is analyzed, the classification of financial resources of enterprises on six grounds is proposed, the main sources of their formation are considered. The second section analyzes the financial and economic activity of LLC MP "Mriya", its external and internal environment (used SWOT and PEST analysis), direct competitors. The dynamics of the financial condition of the enterprise for 2020-2023 and identified the main challenges and risks of managing its financial resources were investigated. The third section substantiated measures aimed at improving the financial development of the food industry of the MP "Mriya" LLC.

Key words: enterprise, efficiency, management, financial resources, financial condition, food industry

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	8
1.1 Економічна сутність фінансових ресурсів підприємств та їх класифікація ...	8
1.2 Джерела формування фінансових ресурсів підприємств.....	12
1.3 Грошові надходження від інвестиційної, фінансової та іншої діяльності підприємства.....	17
2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ МП «МРІЯ»	23
2.1. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ТОВ МП «МРІЯ».....	23
2.2. Аналіз конкурентного середовища діяльності підприємства.....	27
2.3. Аналіз прибутковості, ліквідності, ділової активності та стійкості підприємства.....	37
2.4. Аналіз формування та використання фінансових ресурсів	46
3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ МП «МРІЯ»	51
3.1. Побудова моделі оцінки фінансового потенціалу підприємства	51
3.2. Розробка стратегії фінансового розвитку підприємства.....	57
3.3. Рекомендації для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами	60
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	75

ВСТУП

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. В умовах ринкових відносин питання, пов'язані з розумінням сутності фінансових ресурсів, з організацією управління їх рухом на підприємствах виходять на перший план. Одним з основних елементів ринкової економіки є підприємницька діяльність господарюючого суб'єкта. Конкурентоспроможність останнього багато в чому забезпечується завдяки ефективному управлінню рухом його фінансових ресурсів. Фінансові ресурси підприємства завжди мають грошову форму, накопичувальний характер, і відображають формування та використання різноманітних фондів підприємства, доходи, прибуток і різні форми зобов'язань підприємства. Розмір, стан і структура фінансових ресурсів залежать від фінансування суб'єктами господарювання процесу розширеного відтворення, виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом, банками, страховими організаціями, соціально-економічного і технологічного розвитку підприємства в цілому.

Достатня кількість фінансових ресурсів, їх ефективне використання визначають фінансове благополуччя, платоспроможність, ліквідність, фінансову стійкість суб'єктів господарювання, що зумовлює ґрунтовне дослідження процесів формування та використання фінансових ресурсів – основи фінансового забезпечення господарської діяльності. В свою чергу механізм формування і використання фінансових ресурсів вимагає знання їх суті, застосування на практиці методології та методики фінансового менеджменту, в тому числі аналізу, прогнозування та планування.

Актуальність теми зумовлена тим, що невизначеність і динамізм ринкової економіки, кризовий її стан, необхідність структурної перебудови, порушення господарських зв'язків і стагнація виробництва, особливо в сучасних умовах та воєнного стану, призводять до неплатоспроможності багатьох вітчизняних підприємств і їх банкрутства. В цих умовах поширене в науці розуміння фінансових ресурсів як джерел грошових коштів не

розкриває їх ролі і значення в здійсненні підприємницької діяльності і становлення ринкових відносин в Україні; не сприяє усвідомленню важливості раціонального управління фінансовими ресурсами підприємств.

Фінансові ресурси підприємств є одним із найважливіших видів ресурсів забезпечення їх діяльності, але, водночас, досить складним для вивчення. Здатність фінансових ресурсів трансформуватися в матеріальні, інтелектуальні, технічні, інноваційних та інших видів ресурсів визначає їх значення у фінансово-господарській роботі підприємства.

Проблемою тлумачення сутності, класифікації, формування та використання фінансових ресурсів займалось багато українських науковців, зокрема Бердар М.М. [2], Василик О.Д. [8], Загородній А.Г. [16], Зяцьковський І.В. [18], Ковальчук С.В. [22], Коробов М.Я. [23], Малій О.Г. [26], Ніпіаліді О.Ю. [31], Опарін В.М. [32], Поддєрьогін А.М. [35], Філімоненков О.С. [42], Юрій С.І. [46] та деякі інші.

Вагомий внесок у розвиток теорії та практики управління фінансовими ресурсами зробили відомі зарубіжні вчені-економісти: М. Міллер, С. Майерс, Ю. Брігем, Л. Гапенскі, Р. Бралі, Н. Майлуф, Г. Марковіц, У. Шарп, Дж.Тобін, С. Росс та ін. Зокрема, науковці досліджували механізми формування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання; мають узагальнені ознаки оцінки фінансових ресурсів суб'єктів господарювання; оцінено вплив галузевого чинника на структуру фінансових ресурсів суб'єктів господарювання; запропоновані заходи щодо уточнення прогнозування фінансового стану та результатів діяльності підприємств; розглянуто методи планування та прогнозування обсягів фінансових ресурсів підприємства, визначено доцільність дослідження питання оцінки фінансового стану підприємства за сучасних умов економічного розвитку тощо.

Проте, в працях відомих економістів не існує чіткого визначення поняття «фінансових ресурсів» в умовах функціонування промислових

підприємств. Також існують різні точки зору щодо класифікації, формування, складу та характеристик фінансових ресурсів підприємства.

Метою роботи є дослідження теоретико-методологічних основ формування фінансових ресурсів підприємства, а також розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності їх формування і управління (на прикладі малого промислового підприємства галузі харчової промисловості ТОВ МП «Мрія», с. Дмитрівка Кіровоградської області).

Для досягнення мети в роботі поставлені такі **завдання**:

- охарактеризувати сутність фінансових ресурсів підприємства;
- визначити основні види та форми класифікації фінансових ресурсів підприємства;
- визначити джерела формування фінансових ресурсів підприємства;
- дати загальну характеристику підприємству Мале підприємство «МРІЯ»;
- провести аналіз конкурентного середовища діяльності ТОВ МП «МРІЯ»;
- провести аналіз показників прибутковості, ліквідності, ділової активності та стійкості ТОВ МП «МРІЯ» протягом 2020-2023 рр.;
- проаналізувати формування і використання фінансових ресурсів підприємства ТОВ МП «МРІЯ» протягом 2020-2023 рр.;
- побудувати модель оцінки фінансового потенціалу підприємства ТОВ МП «МРІЯ»;
- розробити практичні рекомендації щодо можливої стратегії фінансового розвитку підприємства ТОВ МП «МРІЯ»;
- запропонувати для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами ТОВ МП «МРІЯ».

Об'єктом дослідження є фінансові ресурси підприємства галузі харчової промисловості в сучасних умовах господарювання.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні аспекти фінансових ресурсів, їх формування і ефективного використання на підприємства галузі харчової промисловості.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в наступному:

– *набула подальшого розвитку* модель оцінки фінансового потенціалу малого промислового підприємства на основі методів кореляційно-регресійного аналізу.

– *набула подальшого розвитку* система заходів з підвищення ефективності формування та управління фінансовими ресурсами підприємства харчової промисловості в реаліях воєнного часу.

Практична цінність роботи полягає в тому, що були обґрунтовані пропозиції (рекомендації) щодо удосконалення формування та управління фінансовими ресурсами промислового підприємства можуть бути застосовані у діяльності ТОВ МП «Мрія».

Апробація результатів дослідження та їх публікація. Результати дослідження були апробовані на VII Міжнародній науково-практичній конференції «Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України» (7 листопада 2024 року, Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна) та опубліковані у вигляді тез доповіді на тему «Ринок молочної продукції України в умовах війни» [14, с. 214].

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з анотації двома мовами, вступу, основної частини (три розділи, які поділяються на десять параграфів), висновків, списку використаних джерел та чотирьох додатків. Загальний її обсяг становить 74 сторінки друкованого тексту (без врахування додатків). Основний текст включає в себе 17 розроблених таблиць і 13 рисунків. Список використаних джерел містить 49 джерел на 5 сторінках.

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність фінансових ресурсів підприємств та їх класифікація

Ресурси в широкому розумінні є основним джерелом реалізації усіх цілей управлінської діяльності. Їх нестача унеможлиблює досягнення поставленої мети, а отже, знижує надійність функціонування управління аж до її відмови.

Фінансові ресурси – одна з найбільш уживаних економічних категорій у понятійному апараті економіки підприємства і всієї економічної науки. Тому кожен дослідник приділяє їм особливу увагу. Основою фінансової діяльності підприємства фінансові ресурси позиціонують група авторів на чолі із Загорським В.С. [17, с.75].

В результаті проведеного дослідження (див. Додаток А) можна зробити висновок, що фінансові ресурси в працях вітчизняних науковців визначаються по-різному, але всі дослідники спільні в тому, що фінансові ресурси є активами, проте не всі схильні до того, що вони обертаються в грошовій формі.

Як зазначено у фінансовій енциклопедії: фінансові ресурси підприємств – «...кошти, що перебувають у розпорядженні підприємств, у тому числі: грошові фонди, частина грошових коштів, що використовується у нефондовій формі, цінні папери, валютні цінності» [43, с.436]. Автори Ковальчук С. В. та Форкун І. В. розглядають фінансові ресурси як «...грошові кошти господарюючого суб'єкта, які є сукупністю власних, запозичених та залучених грошових доходів та надходжень підприємства й призначені для забезпечення безперервності процесу розширеного відтворення й виконання інших поточних та довгострокових фінансових зобов'язань підприємства» [22, с.122].

Оскільки в економічній літературі на сьогодні немає єдиного визначення поняття «фінансові ресурси», авторами запропоновано критерії, яким фінансові ресурси мають відповідати: джерела створення; форми, в яких здійснюється рух; цільове призначення.

Загородній А. Г. та Вознюк Г. Л. трактують наступним чином: «...фінансові ресурси – сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні держави та суб'єктів господарювання і є джерелом їх виробничого й соціального розвитку. Характеризують фінансовий стан економіки і поділяються на централізовані (створюються на рівні держави) та децентралізовані (створюються на рівні підприємств, організацій, об'єднань)» [16, с.783].

За словами Коробова М.Я., фінансові ресурси підприємства – це «...його власні і позичкові грошові фонди цільового призначення, які формуються у процесі розподілу та перерозподілу національного багатства, внутрішнього валового продукту і національного доходу та використовуються у статутних капіталах підприємства» [23, с.267].

Варто звернути увагу на трактування фінансових ресурсів, що пропонує Філімоненков А.С., який на відміну від інших учених-економістів, трактує фінансові ресурси підприємства як «...грошовий капітал, вкладений у підприємство для одержання доходів і прибутку». Це можна пояснити тим, що сьогодні термін «фонди» як організаційна форма руху коштів у звітності підприємства замінений на термін «капітал» [42, с. 13].

Найбільш узагальнене трактування фінансових ресурсів наводив Зятковський І.В., який стверджував, що фінансовими ресурсами підприємства можна вважати «...сукупність грошових резервів та надходжень цільового призначення, якими воно розпоряджається на правах власності, оперативного управління або повного господарського відання і використовує на статутні потреби» [18, с.17].

Для детальнішого розуміння сутності фінансових ресурсів пропонуємо розглянути їх класифікацію, тобто представимо систематизований поділ об'єктів на групи, класи за принципом їх подібності або розбіжності.

На сьогодні немає єдиного підходу до поділу фінансових ресурсів.

В.М. Опарін наводить таку класифікацію (рис. 1.1):

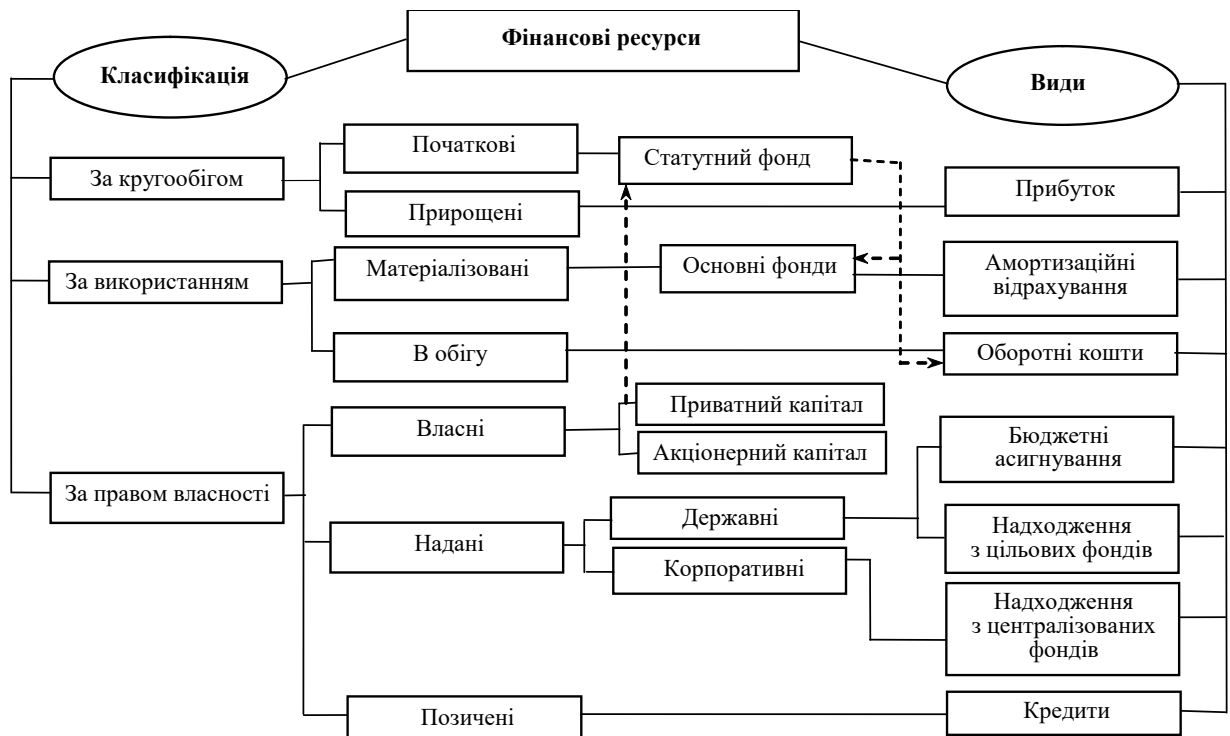

Рис. 1.1. Класифікація та склад фінансових ресурсів підприємств

Джерело: [32, с. 80]

Поддєрьогін А. М. поділяє фінансові ресурси на: такі, що формуються під час заснування підприємства, формуються за рахунок власних та прирівнених до них коштів, мобілізуються на фінансовому ринку; надходять у порядку розподілу грошових коштів [35]. Кірейцев Г. Г. поділяє фінансові ресурси за напрямками використання [21].

Правильне співвідношення між власними і залученими фінансовими ресурсами має важливе значення у визначенні та зміцненні фінансового стану підприємства.

Ефективність використання фінансових ресурсів передбачає не тільки окупність кожного виду ресурсів, а й оптимальну структуру останніх. На практиці важливо не тільки визначити загальні економічні результати, а й проаналізувати фактори, що їх спричинили. Іншими словами, йдеться про встановлення причин підвищення або зниження рівня ефективності використання фінансових ресурсів [8; 42]. Причин цьому може бути багато, але, насамперед, це динаміка зміни проміжних показників, які у своєму взаємозв'язку та взаємозалежності утворюють узагальнюючий показник. Для проведення такого аналізу необхідно представити зведений показник як функцію проміжних показників ефективності.

Моделлю такого показника є середній розмір проміжних показників ефективності, зважений за часткою факторних фінансових ресурсів у загальному обсязі цих ресурсів. Важливим напрямком удосконалення процесу формування фінансових ресурсів є використання методів оптимізації фінансових ресурсів. Це, зокрема, прийняті в зарубіжній практиці (США) методики, які можуть бути впроваджені на вітчизняних підприємствах лише за наявності розвиненого ринку цінних паперів, статистики його функціонування та після суттєвої адаптаційної роботи, пов'язаної з впровадженням міжнародного обліку та звітності. стандарти. У сучасних умовах великий негативний вплив на ефективність використання фінансових ресурсів мають фактори економічної кризи, які існують незалежно від дій підприємства. Водночас підприємства мають внутрішні резерви підвищення ефективності їх використання. До них відносяться: використання довгострокових ділових відносин; вдосконалення системи розрахунків; раціональна організація збуту; систематичний контроль за оборотністю коштів у розрахунках [48].

Отже, ефективне функціонування та постійний розвиток підприємств не можна уявити без їх належного ресурсного забезпечення, а саме забезпечення фінансовими ресурсами. На безперервну діяльність

підприємства впливає визначення необхідного обсягу фінансових ресурсів, забезпечення їх структури, джерел формування та оптимального використання.

Управління фінансовими ресурсами є складним, але надзвичайно важливим процесом для малих підприємств. Ретельне фінансове планування, оптимізація витрат, диверсифікація джерел фінансування та здатність адаптуватися до змінюваних економічних умов дозволяють малим виробничим підприємствам не лише забезпечити стабільну роботу, а й створювати умови для сталого зростання та розвитку. Успішна реалізація цих заходів дозволяє підприємствам не тільки утримувати свої позиції на ринку, але й розширювати діяльність та збільшувати свій внесок в економіку країни, сприяючи її розвитку на міжнародній арені.

1.2. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств

Процес формування фінансових ресурсів підприємства є невід'ємною частиною комплексної системи управління його ефективністю. Він має базуватися на таких основних принципах як:

- 1) послідовність (дозволяє управляти фінансовими ресурсами з урахуванням факторів зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування);
- 2) цілісність (управління фінансовими ресурсами в комплексі з іншими ресурсами - матеріальними, трудовими та інформаційними);
- 3) комплексність (забезпечує розробку та прийняття таких управлінських рішень, які впливають на ефективність діяльності підприємства);
- 4) синергізм (забезпечує координацію всіх операцій і сприяє більшому економічному ефекту);

- 5) адаптивність (створює умови для управління фінансовими ресурсами в рамках гнучкої системи адаптації до мінливого ринкового середовища);
- 6) динамічність (забезпечує встановлення достатньої швидкості руху фінансових ресурсів між усіма підсистемами підприємства);
- 7) науковий характер (визначає необхідність застосування наукового аналізу та впровадження нових підходів до управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання).

Рис. 1.2. Структура джерел формування фінансових ресурсів підприємства

Джерело: [5]

Для раціонального вирішення соціально-економічних завдань необхідна ефективна система використання фінансових ресурсів. Основним завданням для фінансових менеджерів має стати вибір оптимальної стратегії

формування та використання фінансових ресурсів підприємств, яка б забезпечувала прибутковість, платоспроможність, знижувала ризик фінансових ризиків та підвищувала фінансову спроможність. Фінансовий менеджер підприємства при цьому повинен вибрати оптимальне співвідношення зовнішніх і внутрішніх фінансових ресурсів, відповівши на питання: яку частку прибутку направити у фонд нагромадження, а яку – у фонд споживання; як краще використати кошти (розпочати нове виробництво чи купити акції іншого підприємства); куди вигідніше інвестувати (наприклад, купувати матеріали по мірі необхідності або з запасом на майбутнє); як збільшити вартість коштів (шляхом емісії власних акцій чи кредиту) [47].

Зауважимо, що початкове формування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання здійснюється на стадії організації їхньої фінансово-господарської діяльності, у процесі створення статутного капіталу. Фінансові ресурси, джерелом яких є грошові кошти статутного капіталу, інвестуються для забезпечення виробничо-господарської діяльності, розширення і розвитку виробництва. Саме таким шляхом господарські суб'єкти отримують можливість здійснювати фінансово-господарську діяльність, одержувати прибуток та збільшувати обсяг фінансових ресурсів.

Поддєрьогін А.М. пропонує наступну схему формування фінансових ресурсів підприємств (рис. 1.3).

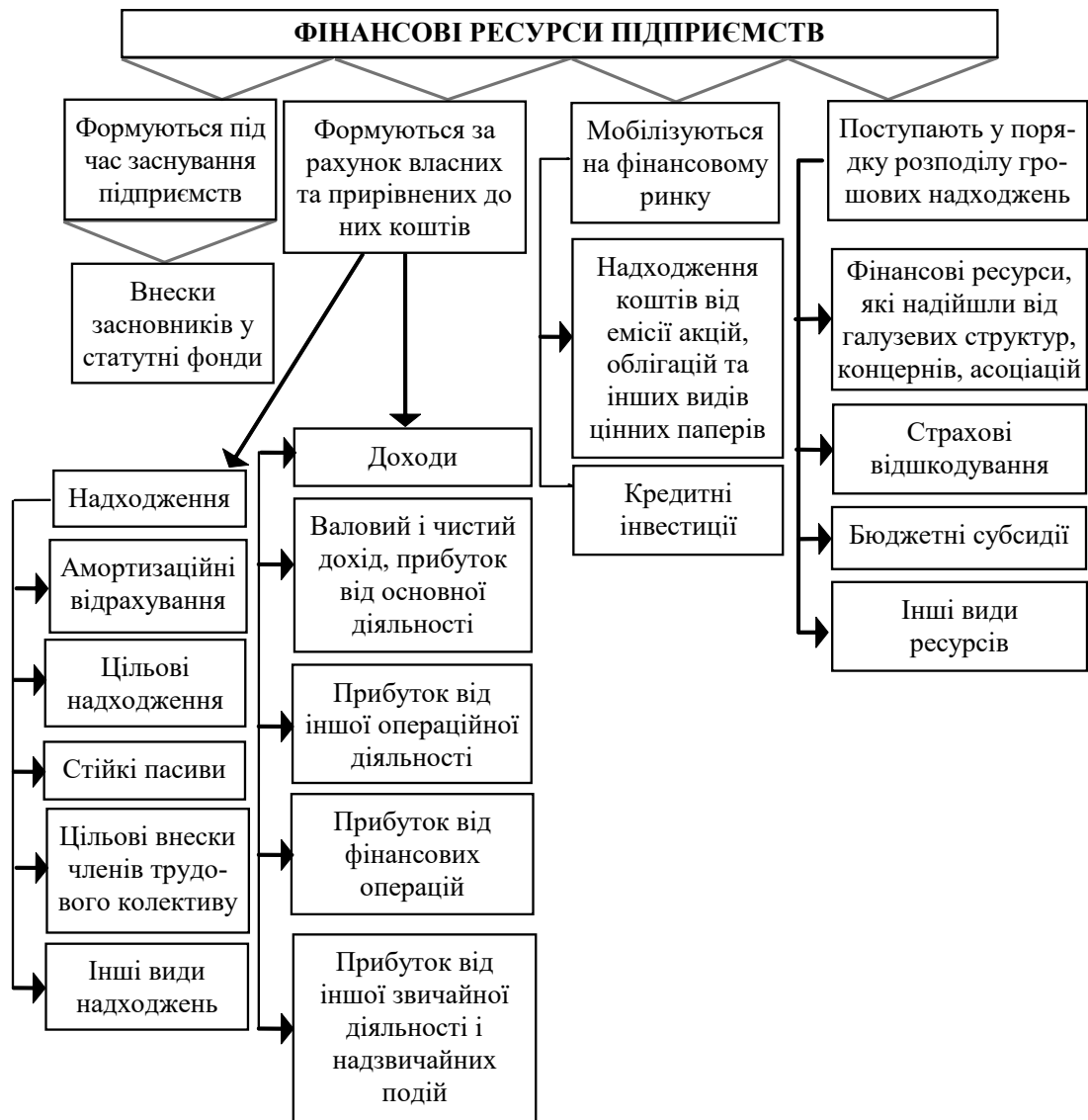

Рис. 1.3. Формування фінансових ресурсів підприємств

Джерело: [35, с. 10]

Основними джерелами формування фінансових ресурсів, як вважає Партін Г.О., є власні та залучені кошти (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Класифікація фінансових ресурсів за джерелами формування
Джерело: [33, с. 48]

Висока частка власних джерел на підприємстві позитивно впливає на його фінансову діяльність, а от висока частка залучених – ускладнює фінансову діяльність підприємства та потребує додаткових витрат. Тому доцільно детально розглянути використання фінансових ресурсів підприємств за джерелами їх формування.

Власні фінансові ресурси для кожного підприємства є тієї життєво потрібною частиною, без якої неможлива ні робота, ні подальше існування підприємства. Власні фінансові ресурси – це кошти підприємства, які постійно знаходяться в обігу і кінцевий строк використання ними не встановлений. Залучені фінансові ресурси – це кошти, які утворюються за рахунок залучення до господарської діяльності підприємства фінансових ресурсів інших підприємств або фізичних осіб з метою збільшення власного капіталу [33, с. 50].

Загалом склад фінансових ресурсів, їхні обсяги залежать від виду та розміру підприємства, роду його діяльності, обсягів виробництва. Так, чим вище буде відсоток власних фінансових ресурсів, тим вищою буде фінансова

стійкість і платоспроможність підприємства. Але з іншої сторони, підприємство залишається без такого важливого джерела фінансування, як залучені фінансові ресурси, які дозволяють прискорювати оборотність обігових коштів, зменшувати обсяги незавершеного виробництва.

Стратегічним завданням на найближчу перспективу є вдосконалення системи фінансового забезпечення підприємств шляхом удосконалення її структури, в якій домінуючу роль мають відігравати власні джерела фінансових ресурсів.

1.3. Грошові надходження від інвестиційної, фінансової та іншої діяльності підприємства

Слід розрізняти поняття «грошові надходження» та «доходи». Головним чином відмінність між сумами грошових надходжень і доходом зумовлена такими обставинами:

1) момент виникнення доходу і надходження грошових коштів на підприємство здебільшого не збігаються. Сума доходу розраховується у момент реалізації продукції (тобто її відвантаження). А грошові кошти можуть надійти як до моменту реалізації, так і після;

2) розрахунки за реалізовану продукцію можуть здійснюватись не в грошовій формі, а в натуральній;

3) існують такі надходження які доходами не визнаються – суми авансу, завдатку, суми ПДВ тощо [26, с.85].

Будь-яке підприємство може отримувати доходи від здійснення ним звичайної та надзвичайної діяльності.

У результаті здійснення звичайної діяльності підприємство може отримувати:

- 1) доходи від операційної діяльності;
- 2) доходи від участі в капіталі;

- 3) інші фінансові доходи;
- 4) інші доходи (рис. 1.5).

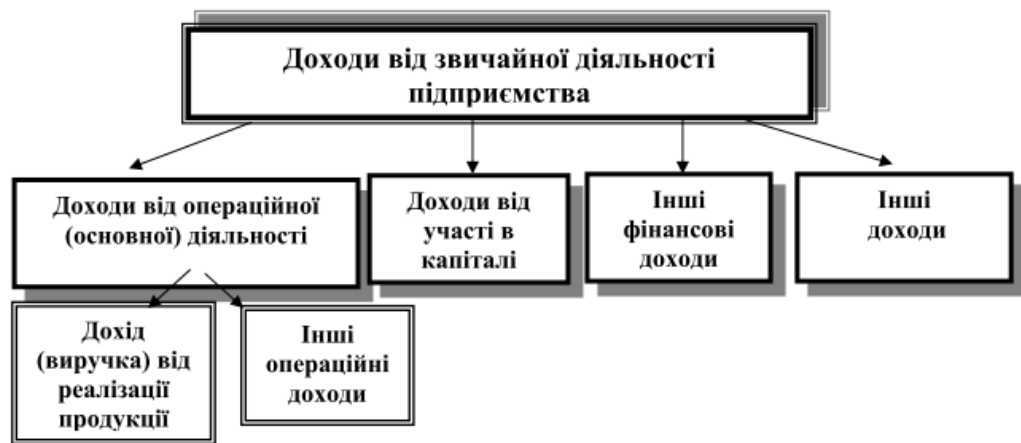

Рис. 1.5. Доходи від звичайної діяльності підприємств

Джерело: [31, с.38]

Доходи окрім того поділяються за видами діяльності та функціями (рис. 1.6).

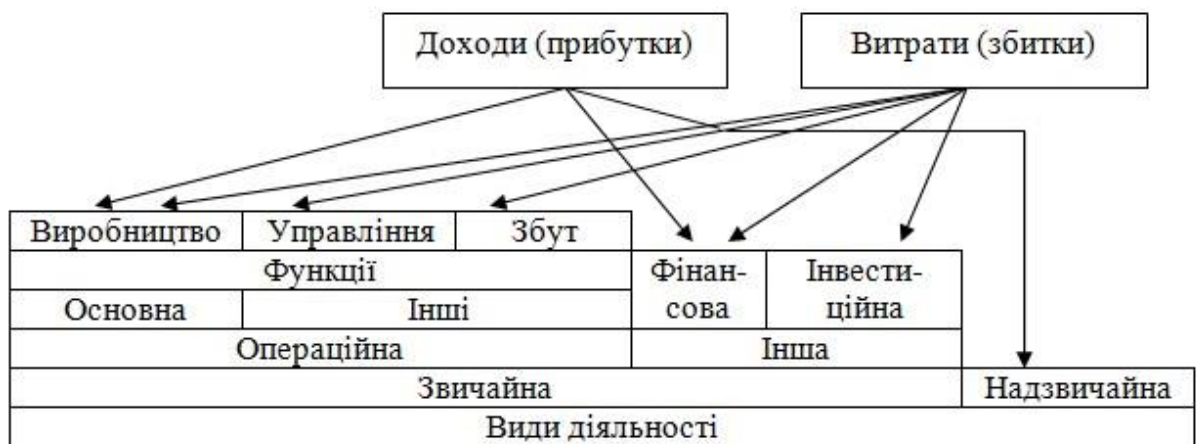

Рис. 1.6. Взаємозв'язок доходів, витрат, прибутків і збитків за видами діяльності

Джерело: [36, с.17]

Операційна діяльність – це основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, що не є інвестиційною або фінансовою діяльністю.

Виходячи з визначення операційної діяльності, можна стверджувати, що доходи від операційної діяльності становлять основну питому вагу в складі валових доходів більшості підприємств будь-якої галузі сфер виробництва та надання послуг.

Доходи від операційної діяльності слід вважати об'єктами управлінського обліку, оскільки для визначення фінансових результатів діяльності окремих структурних підрозділів підприємства необхідно порівнювати доходи від їхньої діяльності з їх витратами. Складність організаційної структури та велика кількість господарських операцій, які здійснюються на сучасних підприємствах, вимагають пошук гнучких систем управління. При цьому виникає необхідність групування доходів за місцями виникнення та сферами відповідальності.

Важливий напрямок фінансової діяльності підприємства за ринкової економіки є раціональне використання вільних фінансових ресурсів, пошук ефективних напрямків інвестування коштів, які даватимуть підприємству додатковий прибуток.

Фінансова та інвестиційна діяльність підприємства є так само, як і операційна, його звичайною діяльністю.

Фінансова діяльність – це операції, які призводять до зміни величини або складу власного і позикового капіталу. Діяльність, пов'язана з розміщенням власних акцій, отриманням і погашенням позик, виплатою дивідендів тощо.

Інвестиційна діяльність – операції, пов'язані з продажем або придбанням необоротних активів, короткострокових фінансових інвестицій (які не є еквівалентами грошових коштів) [26, с.84].

Класифікація грошових надходжень відповідно до фінансової та інвестиційної діяльності наведена в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Класифікація грошових надходжень відповідно до інвестиційної та фінансової діяльності підприємства

Вид діяльності	Джерело надходжень грошових коштів
Інвестиційна діяльність	– грошові надходження від реалізації цінних паперів інших підприємств; – грошові надходження від продажу основних засобів, нематеріальних активів, а також цілісних майнових комплексів, асоційованих та дочірніх підприємств; – надходження коштів у вигляді відсотків за аванси грошових коштів та позик, наданих іншими сторонами; – грошові надходження у вигляді дивідендів, часток, відсотків, паїв від володіння цінними паперами інших підприємств та від участі в їх капіталі; – бюджетні асигнування та інше цільове фінансування; – безоплатні надходження
Фінансова діяльність	– грошові надходження від емісії акцій, що призводить до збільшення власного капіталу; – грошові надходження від створення боргових зобов'язань (позик, векселів, облігацій, а також інших короткострокових і довгострокових зобов'язань, не пов'язаних з операційною діяльністю); – надходження від валютних операцій; – надходження від участі у діяльності інших підприємств

Джерело: складено за [2, с.74-75; 12, с.77]

Як бачимо з табл. 1.1 грошовий потік за інвестиційною діяльністю характеризує надходження грошових коштів, пов'язаних із здійсненням реального і фінансового інвестування, продажем основних засобів та нематеріальних активів, ротацією довгострокових фінансових інструментів інвестиційного портфеля та ін. В той же час грошовий потік від фінансової діяльності характеризується надходженнями грошових коштів, що пов'язані із залученням додаткового акціонерного та пайового капіталу, отриманням довгострокових та короткострокових кредитів, сплатою у грошовій формі дивідендів та відсотків за вкладками власників та ін.

Кінцевий результат будь-якої діяльності характеризують фінансові результати. Аналіз фінансового результату від інвестиційної діяльності підприємства запропоновано проводити у наступній послідовності, яка представлена на рис. 1.7.

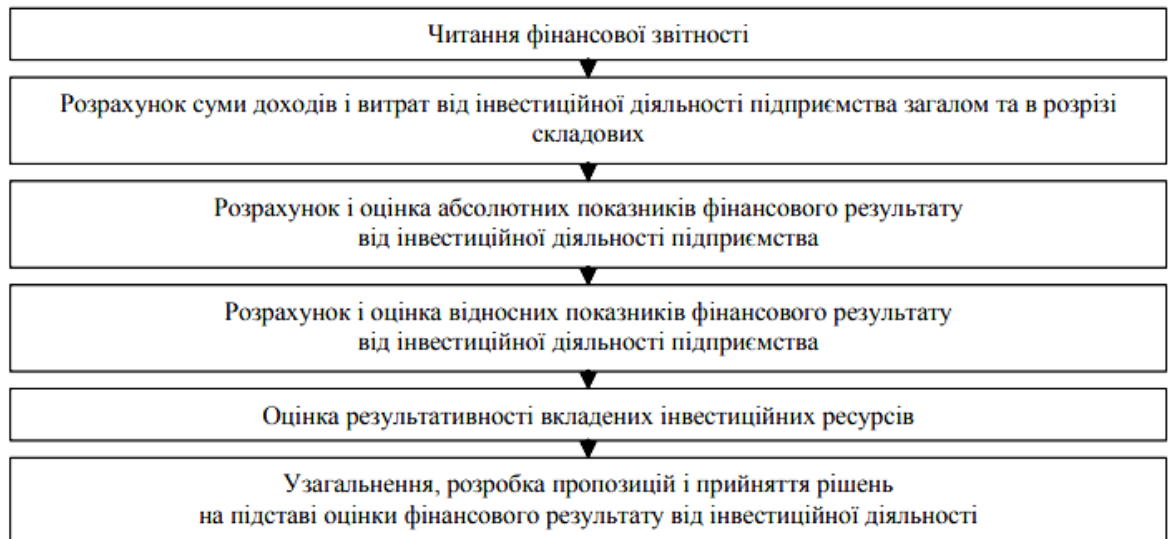

Рис. 1.7. Послідовність аналізу фінансового результату від інвестиційної діяльності підприємства

Джерело: [37, с.47]

На першому етапі менеджер отримує вичерпну інформацію необхідну для проведення діагностики фінансових результатів від інвестиційної діяльності підприємства (проводить деталізацію статей форм № 2 та № 3); перевірку узгодженості показників різних форм фінансової звітності; отримує аналітичні дані обліку доходів і витрат). Розрахунок доходів і витрат загалом і в розрізі складових – необхідний елемент оцінки фінансових результатів від інвестиційної діяльності підприємства. Це важлива складова аналізу, яка в подальшому дозволяє проводити підрахунок позитивного або негативного результату від інвестиційної діяльності підприємства.

Фінансовий результат від інвестиційної діяльності підприємства розраховується порівнянням доходів і понесених витрат і втрат. На наступному етапі проводиться розрахунок і аналіз абсолютних показників фінансових результатів від інвестиційної діяльності підприємства.

Аналіз абсолютних показників фінансових результатів від інвестиційної діяльності підприємства зводиться до розрахунку абсолютного приросту з подальшим з'ясуванням чинників, які вплинули на їх зміну.

На наступному етапі аналізу фінансового результату від інвестиційної діяльності доцільно розраховувати відносні показники. Відносні показники є більш привабливими для оцінювання: їх можна порівнювати з результатами роботи інших підприємств у часі тощо [37, с.46-47].

Інші доходи – доходи, які виникають у процесі господарської діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства. Інші доходи від звичайної діяльності становлять:

- доходи від фінансових інвестицій (отримані підприємством дивіденди, проценти за облігаціями, інші доходи від фінансових інвестицій);
- доходи від неопераційної курсової різниці;
- доходи від ліквідації необоротних активів;
- інші доходи від звичайної діяльності [31, с.39].

За умов ринкової економіки результати фінансово-інвестиційної діяльності і позареалізаційних операцій є постійними джерелами грошових доходів і формування прибутку підприємств. Разом з тим грошові надходження від вищезазначеної діяльності на практиці не є базовими для формування грошових ресурсів підприємства і повинні розглядатися як обслуговуючі щодо операційної, як додаткове джерело забезпечення підприємства грошовими ресурсами.

2. АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ МП «МРІЯ»

2.1 Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ТОВ МП «МРІЯ»

Товариство з обмеженою відповідальністю Мале підприємство «МРІЯ» (далі – Товариство) знаходиться у селі Дмитрівка Знам'янського району Кіровоградської області. Дата реєстрації 30.04.1996 року – табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Узагальнена інформація про підприємство ТОВ МП «МРІЯ»

Рік заснування	1996
Код ЄДРПОУ	24150945
Індивідуальний податковий номер (за свідоцтвом ПДВ)	241509411224
Місцезнаходження юридичної особи	27422, Україна, Знам'янський р-н, Кіровоградська обл., село Дмитрівка, вулиця Лесі Українки, буд. 37а
Розмір статутного капіталу, грн.	33 600
Основний вид діяльності за КВЕД	Перероблення молока, виробництво масла та сиру
Додаткові види діяльності	- Діяльність посередників у торгівлі сільськогосподарською сировиною, живими тваринами, текстильною сировиною та напівфабрикатами; - Оптова торгівля молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами; - Оптова торгівля напоями
Основна продукція	Сир, бринза, масло, кефір, сметана
Засновники (кінцеві бенефіціарні власники)	Засновники: Куц Павло Миколайович (16,67%), Яковлєв Сергій Олександрович (33,33%), Коваль Сергій Володимирович (33,33%), Ємченко Людмила Юріївна (16,67%).
Середня чисельність працівників (за останні три роки)	18
Вищий орган управління	Загальні збори Учасників
Виконавчий орган управління	Директор (Суботінов Олександр Олександрович)

Джерело: складено автором

Товариство Мале підприємство «МРІЯ» є юридичною особою приватного права, статутний капітал якого (33,6 тис. грн.) розподілений на частки між учасникам (чотири засновники). Воно має самостійний баланс, поточні та інші рахунки в банках України, печатку, фірмовий бланк, логотип, а також банківські, поштові та інші реквізити. Товариство володіє окремим майном, може від свого імені набувати майнові та немайнові права, укладати угоди та інші юридичні акти, а також виступати позивачем і відповідачем у судах загальної юрисдикції та арбітражних судах.

У складі Товариства немає інших юридичних осіб. Статут затверджується Загальними зборами учасників, а зміни до нього вносяться за рішенням вищого органу Товариства (загальних зборів). Державну реєстрацію Товариства проводила Знам'янська районна державна адміністрація Кіровоградської області.

Основною метою заснування Товариства є більш повне задоволення потреб населення в послугах і товарах, створення ринкової інфраструктури на території України, здійснення підприємницької діяльності, спрямованої на отримання прибутку в інтересах учасників.

Динаміка основних показників фінансово-економічної діяльності підприємства Товариства за останні чотири роки наведена в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

**Зміни базових фінансово-економічних показників функціонування
ТОВ МП «МРІЯ» за період 2020-2023 рр., тис. грн.**

Назва досліджуваного показника	2020	2021	2022	2023	Відхилення (+/-)			
					2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2020
Залишкова вартість основних засобів	561,6	1265,9	1012,4	1012,4	704,3	-253,5	0,0	450,8
Запаси	457,0	550,1	532,3	478,0	93,1	-17,8	-54,3	21
Грошові кошти та еквіваленти	737,0	356,1	185,9	289,8	-380,9	-170,2	103,9	-447,2
Власний капітал	1699,1	1712,9	1194,1	1269,5	13,8	-518,8	75,4	-429,6

Продовження табл. 2.2

Назва досліджуваного показника	2020	2021	2022	2023	Відхилення (+/-)			
					2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2020
Залучений капітал	239,7	917,6	712,0	601,8	677,9	-205,6	-110,2	362,1
Обсяг чистої виручки від реалізації продукції	6061,1	8137,4	7954,3	6851,1	2076,3	-183,1	-1103,2	790
Собівартість реалізованої продукції	4653,8	8023,2	8393,9	6747,3	3369,4	370,7	-1646,6	2093,5
Обсяг чистого прибутку (збитку)	115,7	125,9	-438,9	103,9	10,2	-564,8	542,8	-11,8

Можемо зробити певні висновки про динаміку базових фінансово-економічних показників діяльності Товариства за 2020-2023 роки.

В першу чергу по активам компанії.

Залишкова вартість основних засобів зросла у 2021 році на 704,3 тис. грн (+125,4%), але скоротилася у 2022 році на -253,5 тис. грн (-20,0%), після чого стабілізувалася в 2023 році. Це свідчить про відсутність нових капітальних інвестицій у 2022-2023 роках, що є негативним явищем.

Запаси зросли у 2021-му на +93,1 тис. грн (+20,4%), але у 2022-2023 роках поступово зменшувалися (-3,2% у 2022-му і -10,2% у 2023-му), що може вказувати або на скорочення виробництва, або на оптимізацію складських запасів.

Грошові кошти та еквіваленти суттєво зменшилися у 2021-му (-380,9 тис. грн, або -51,7%) та у 2022-му (-170,2 тис. грн, або -47,8%), але зросли у 2023 році на +103,9 тис. грн (+55,9%). Це може свідчити про покращення фінансової ситуації та поліпшення управління грошовими потоками після «шокового» 2022 року.

Стосовно капіталу ТОВ МП «МРІЯ» маємо наступне.

Власний капітал Товариства залишався стабільним у 2021 році, з незначним зростанням (+13,8 тис. грн, або +0,8%), але скоротився у 2022-му

(-518,8 тис. грн, або -30,3%) через збитки. У 2023 році відбулося часткове відновлення (+75,4 тис. грн, або +6,3%).

Залучений капітал значно зріс у 2021 (+677,9 тис. грн, або +282,8%), але почав знижуватися в 2022 (-205,6 тис. грн, або -22,4%) і 2023 (-110,2 тис. грн, або -15,5%), що свідчить про поступове зниження зовнішнього боргового навантаження.

Щодо фінансових результатів у цілому маємо таке. Так, виручка значно зросла у 2021-му (на 2,1 млн. грн. або +34,3%), але скоротилася уже в наступному 2022-му (на 183,1 тис. грн. або 2,2%) та особливо у 2023-му (-1,1 млн. грн. або 13,9%). Це може вказувати на зменшення обсягів продажів та погіршення ринкової ситуації.

Собівартість різко зросла у 2021-му році (+3369,4 тис. грн. або 72,4%), залишилася майже стабільною у 2022-му (+4,6%), але суттєво знизилася у 2023-му (-1646,6 тис. грн, або -19,6%). Це вказує на позитивні зусилля компанії зі зниження витрат.

Чистий прибуток у 2021 році зріс на 10,2 тис. грн. або 8,8%, але в наступному 2022 році ТОВ МП «МРІЯ» зазнало великих збитків (-564,8 тис. грн). У 2023 році компанія повернулася до прибутку, зростання порівняно з 2022 роком склало 542,8 тис. грн.

Отже, 2021 рік був роком значних інвестицій та залучення капіталу, що призвело до зростання виручки, але також до зростання собівартості. 2022 рік виявився складним для Товариства через збитки, зниження власного капіталу та скорочення запасів. 2023 рік став роком стабілізації: ТОВ МП «МРІЯ» зменшило залучений капітал, скоротило витрати, покращило грошовий потік і повернулося до прибуткової діяльності. Ці тенденції можуть свідчити про те, що компанія пройшла через період фінансових труднощів і поступово відновлює стабільну діяльність. Більш докладний фінансово-економічний аналіз буде проведено у наступних параграфах цього розділу роботи.

2.2. Аналіз конкурентного середовища діяльності підприємства

Основним видом діяльності досліджуваного товариства за даними реєстру ЄДРПОУ є «перероблення молока, виробництво масла та сиру» (код за КВЕД 10.51). Код КВЕД 10.51 охоплює підприємства, які займаються переробленням молока та виробництвом молочних продуктів, таких як масло та сир. Ця галузь є важливою частиною агропромислового комплексу, оскільки молочні продукти є основними компонентами харчування.

На ринку перероблення молока в Україні працює безліч підприємств, серед яких можна виділити 3 групи:

- 1) Великі молочні компанії («Молочний альянс», «Данон», «Рудь»);
- 2) Середні та малі виробники, які займаються переважно локальним виробництвом та продажем;
- 3) Кооперативи, що об'єднують дрібних фермерів для спільного виробництва та збуту.

Очевидно, що досліджуване нами підприємство ТОВ МП «МРІЯ» слід віднести до другої групи компаній, для яких основними конкурентами є не стільки великі молочні компанії, скільки аналогічні місцеві виробники, що також здійснюють свою діяльність та реалізацію на території Кіровоградщини.

За даними моніторингового порталу youcontrol.market [49] усього за кодом 10.51 на території України (станом на жовтень 2024 року) було зареєстровано 1428 діючих юридичних осіб та фізичних-осіб підприємців (1045 – компаній та 383 – фізичних-осіб підприємців). З них на території Кіровоградської області – лише 27 одиниць (23 – компаній і 4 – фізичних-осіб підприємців). Отже, наше товариство веде господарську діяльність в умовах значної конкуренції, але не такої гострої, як наприклад у сусідній Черкаській області (50 компаній та ФОП).

Аналізуючи місце ТОВ МП «МРІЯ» серед виробників молочної продукції у Кіровоградській області ми бачимо, що за обсягом виручки від реалізації продукції воно входить у ТОП-5 компаній (табл. 2.3). Основні

географічні конкуренти знаходяться у м. Світловодську (та районі) і у м. Кропивницькому. ТОВ "МОЛОЧНА МАЙСТЕРНЯ", яке розташоване у м. Благовіщенське територіально знаходиться досить далеко від Знам'янського району (понад 200 км), тому ми вважаємо, що його доцільно виключити зі списку локальних конкурентів. Так само як і ФОП Бондаренко Любов Броніславівна з м. Гайворон, яке розташоване ще більш далеко.

Таблиця 2.3

Місце ТОВ МП «МРІЯ» серед основних географічних конкурентів-виробників області за обсягами виручки від реалізації продукції

№ п/п	Назва суб'єкта господарської діяльності	Код за ЄДРПОУ	Обсяг виручки за 2023 рік, грн.	Місцезнаходження
1	ТОВ "МОЛОЧНА МАЙСТЕРНЯ"	40188978	285 645 700	Благовіщенський р-н, м. Благовіщенське
2	ТОВ "АНТАРЕКС"	31080238	41 746 400	м. Кропивницький
3	ТОВ "АТРИКС А"	42104025	35 579 500	м. Світловодськ
4	ТОВ "СВІТ - СІР"	37969043	10 065 900	Світловодський р-н, с. Подорожнє
5	ТОВ МАЛЕ ПІДПРИЄМСТВО "МРІЯ"	24150945	6 851 100	Знам'янський р-н, с. Дмитрівка
6	ТОВ "СВІТЛОВІДСЬКИЙ МАСЛОСІРЗАВОД"	40236151	2 822 000	м. Світловодськ
7	ТОВ "АГРОТОРГ ЛТД"	42315093	1 906 000	м. Світловодськ
8	ПП "КОРІДА-СЕРВІС"	33455182	166 700	Світловодський р-н, с. Подорожнє
9	Бондаренко Любов Броніславівна	-	н.д.	м. Гайворон

Джерело: складено за даними Інтернет-порталу youcontrol.market [49]

Дані веб-порталу державних закупівель prozorro.gov.ua свідчать про те, що географія продажів ТОВ МП «МРІЯ» обмежується переважно сусідніми районами Кіровоградської області (рис. 2.1). В першу чергу, це Знам'янський та Олександрійський райони, в другу – Кіровоградський, Олександрівський, Світловодський, Онуфріївський райони, в третю – Добровеличківський та Бобринецький райони. Як виключення, виглядає на карті Вишгородський район Київської області.

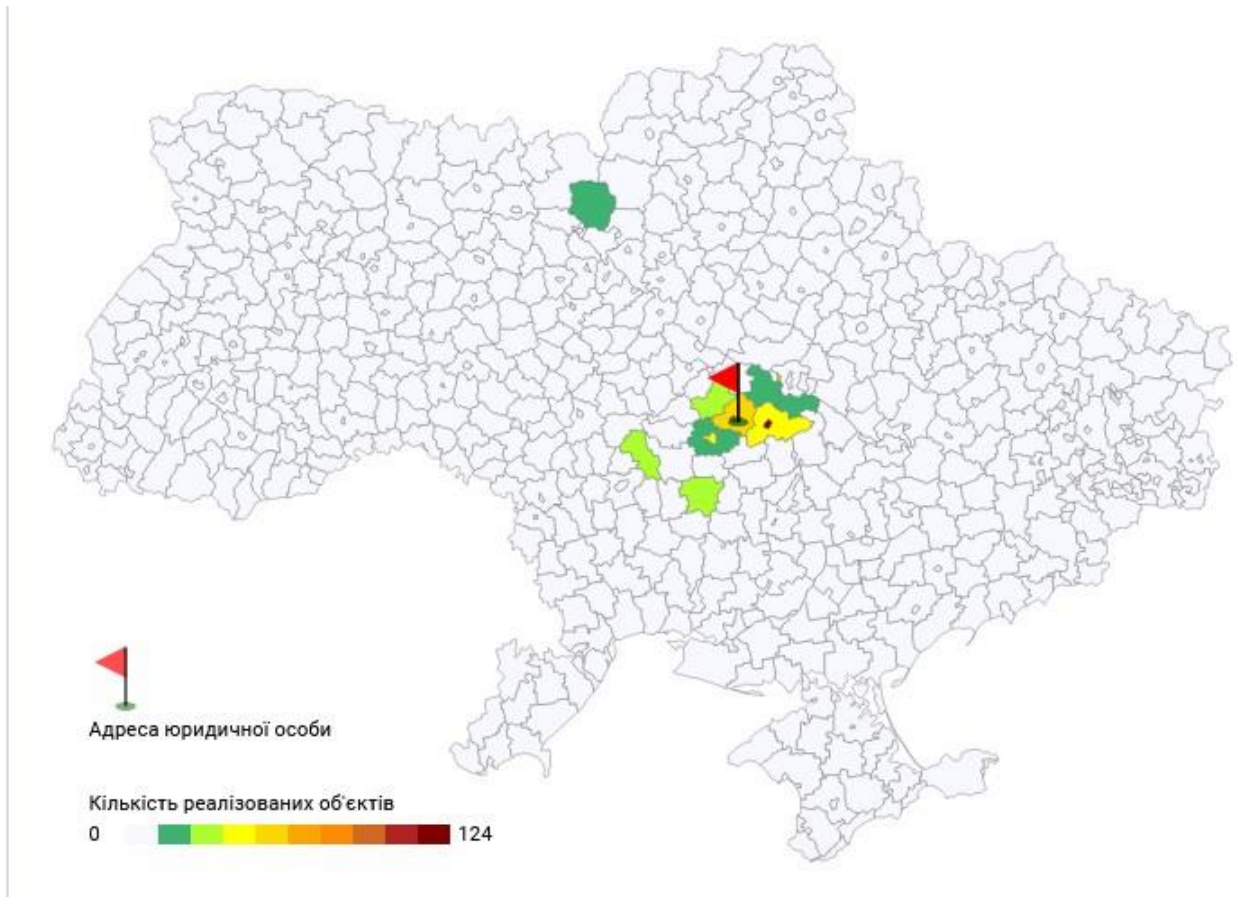

Рис. 2.1. Географія діяльності ТОВ МП «МРІЯ» за даними порталу
prozorro.gov.ua

Джерело: дані prozorro.gov.ua [27]

Модуль аналітики (<https://bi.prozorro.org/>) дозволяє нам проаналізувати статистику участі ТОВ МП «МРІЯ» в державних закупівлях у розрізі конкурентності, кількості та вартості (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

**Статистика учасника ТОВ МП «МРІЯ» в державних закупівлях
у 2023-2024 рр.***

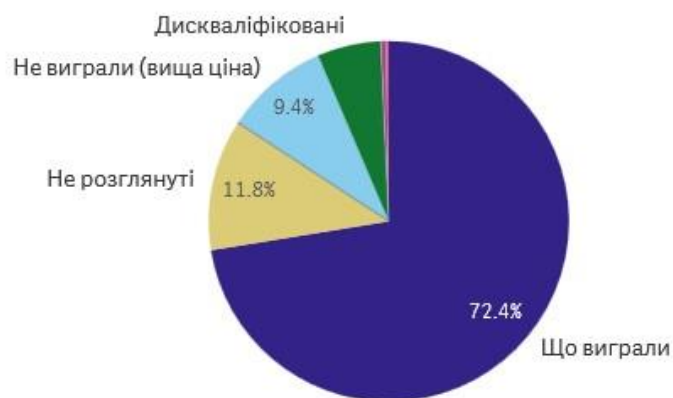
Кількість лотів	269	
у т.ч. надпороги (конкурентні закупівлі)	74	27,5%
Очікувана вартість лотів, тис. грн.	30 130,3	
у т.ч. надпороги, тис. грн.	22 075,9	73,3%
Кількість виграних пропозицій	217	
у т.ч. надпороги	37	17,1%
Сума виграних пропозицій, тис. грн.	14 815,8	49,2%
у т.ч. надпороги, тис. грн.	9 134,7	61,7%

* Примітка: 2024 рік – враховані дані за 9 місяців

Як бачимо з таблиці 2.4, Товариство у 2023-2024 рр. брало участь у 269 державних закупівлях на очікувану вартість близько 30,1 млн. грн., з яких понад 73% – це так звані надпорогові, тобто тендерні закупівлі. Кількість виграних тендерів становить 50%, а саме здобуто перемогу у 37 з 74 таких закупівель, що є непоганим результатом. Втім, і є перспективи до розширення здобутків та виходу на ринки інших областей, в першу чергу сусідніх Черкаської та Полтавської. Всього було заключено договорів на суму 14,8 млн. грн., з них на 9,1 млн. грн. (61,7%) по «надпорогам».

Розглянемо статистику участі Товариства в державних закупівлях країни у більш далекій ретроспективі, а саме починаючи з 2021 року (рис. 2.2). Так, очікувана вартість закупівель, в яких брали участь, понад 138,4 млн. грн. (1120 лотів). Виграних лотів 48,3% на суму 57,5 млн. грн.

Подані цінові пропозиції

Очікувана вартість	138 387 147
Кількість лотів	1 120
% неконкурентних лотів (сума/к-сть)	20,35%/53,84%
% переможних лотів (сума/к-сть)	48,25%/72,50%
Поточна сума договорів	57 530 531
Кількість договорів	800
Кількість завершених договорів	314
% виконаних договорів у завершених (сума/к-сть)	68,21%/88,22%

Рис. 2.2. Статистика учасника ТОВ МП «МРІЯ» в державних закупівлях країни за 2021-2024 рр.*

* Примітка: 2024 рік – враховані дані за 9 місяців

Джерело: дані порталу <https://bi.prozorro.org/> [27]

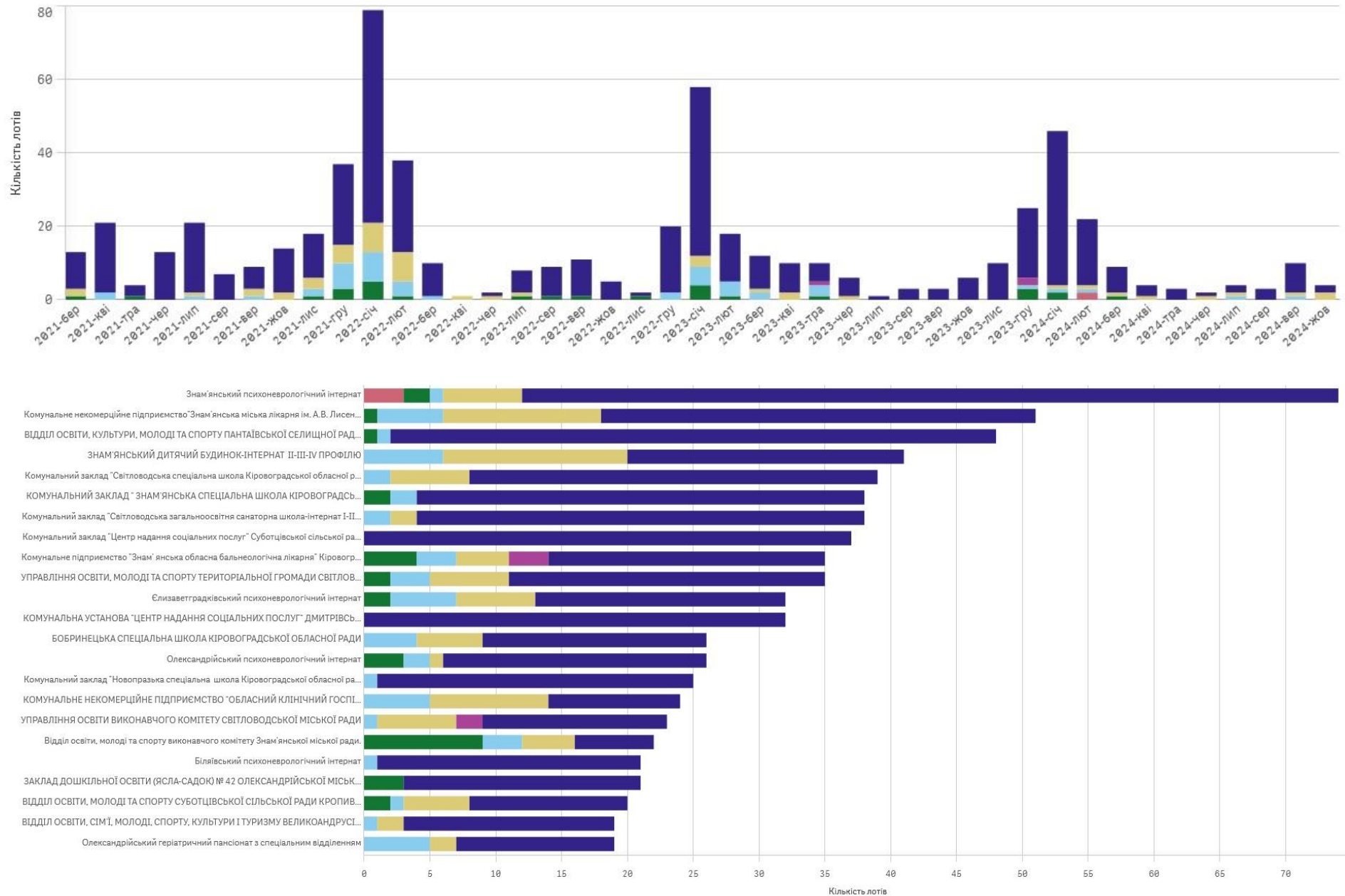

Рис.2.3. Динаміка лотів та організаторів в державних закупівлях країни, в яких брало участь ТОВ МП «МРІЯ» (2021-2024 рр.)

Таблиця 2.5

Основні конкуренти по лотах державних закупівель учасника ТОВ МП «МРІЯ» (2021-2024 рр.)

Конкурент	К-сть спільних лотів	Очікувана вартість спільних лотів	% спільних лотів для учасника	% спільних лотів для конкурента	% перемог конкурента у спільних лотах (по к-сті)	% перемог учасника по спільних лотах (по к-сті)	К-сть спільних лотів без інших конкурентів
Всього	346	73 912 969,69	30,89%	0,33%	63,29%	29,48%	161
ТОВ Валекс КО 39801362	34	7 150 702,64	3,04%	6,54%	61,76%	14,71%	14
ФОП ТКАНОВ О В 2449003933	34	6 151 153,00	3,04%	3,86%	35,29%	20,59%	9
ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "...	31	6 766 662,15	2,77%	0,48%	12,90%	29,03%	6
ФОП Гребенюк О.О. 3259515082	31	9 389 870,45	2,77%	3,65%	35,48%	16,13%	10
ТОВ САВВА ГРУПП 43094935	30	5 821 539,80	2,68%	7,63%	23,33%	30,00%	8
ТОВ "Спарта 2015" 39625877	25	6 169 511,00	2,23%	0,53%	48,00%	4,00%	7
ТОВ "ОПТТОРГ-К" 43047618	20	5 049 764,45	1,79%	1,25%	20,00%	20,00%	7
ФОП "ЖАДАН ВАЛЕНТИНА ГРИГОРІВНА" ...	20	4 728 733,45	1,79%	3,84%	15,00%	20,00%	2
ФОП Тканова Л.В. 2471019381	19	2 192 799,00	1,70%	5,16%	63,16%	15,79%	9
СОК "Іванковецький світанок" 34200337	18	4 367 115,00	1,61%	7,89%	44,44%	38,89%	6
ФОП Гребенюк Антон Ігорович 33288005...	17	2 427 502,00	1,52%	1,69%	29,41%	23,53%	1
ТОВ "НОВОПІЛЬСЬКИЙ МОЛОКОЗАВОД" ...	13	3 802 381,00	1,16%	0,89%	46,15%	15,38%	5
ФОП "Крайванець Тамара Андріївна" 1826...	12	257 412,00	1,07%	6,82%	25,00%	33,33%	2
ФОП ПАНЧЕНКО АНАТОЛІЙ АНАТОЛІЙОВ...	12	184 275,00	1,07%	2,78%	33,33%	33,33%	4
ТОВ УКРПРОДДОНСЕРВІС 37383711	11	1 717 345,00	0,98%	2,96%	9,09%	9,09%	1
ФІЗИЧНА ОСОБА-ПІДПРИЄМЕЦЬ КОВАЛ...	11	3 927 212,00	0,98%	1,35%	18,18%	54,55%	3
ФОП "САВЧЕНКО ЮЛІЯ МИКОЛАЇВНА" 2...	11	3 173 618,50	0,98%	1,38%	63,64%	27,27%	4
ФОП Самойленко Олександр Володимиро...	11	1 331 192,00	0,98%	4,01%	54,55%	18,18%	1
Приватне підприємство "Діадема" 210780...	10	2 460 644,40	0,89%	0,13%	70,00%	0,00%	3
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІД...	10	1 221 153,00	0,89%	0,18%	20,00%	10,00%	0
Фізична особа-підприємець Випуценко Л...	10	2 930 189,00	0,89%	0,16%	0,00%	70,00%	1
ФОП "ЛІНЧЕВСЬКИЙ СЕРГІЙ МИХАЙЛОВ...	10	3 046 895,00	0,89%	2,33%	40,00%	0,00%	2
ФОП "ХОМИЧ ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА" ...	10	1 741 700,00	0,89%	5,26%	30,00%	10,00%	3
ФОП Луценко Артем Валентинович 3282...	10	3 199 756,00	0,89%	11,36%	70,00%	0,00%	1
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІД...	9	1 067 047,00	0,80%	0,47%	22,22%	22,22%	1
ФОП "РАКОВИЧ СЕРГІЙ МИКОЛАЙОВИЧ" ...	9	1 583 943,00	0,80%	1,17%	55,56%	22,22%	6

Аналіз конкурентного середовища ринку молочної продукції України за період 2022-2024рр. демонструє значні виклики та адаптації, спричинені війною та економічною нестабільністю. Зменшення обсягів виробництва та висока вартість сировини збільшили тиск на внутрішній ринок. Ринок залишається під впливом зростаючої конкуренції на внутрішньому ринку та активної зовнішньої торгівлі.

Ключові тенденції:

1. Зменшення обсягів виробництва. Ринок молочної продукції України залишається дуже залежним від коливань виробництва та попиту на окремі категорії молочної продукції, зокрема сиру та масла. У 2022 році в Україні було вироблено близько 7,7 млн тонн молока, з яких 7,3 млн тонн припадало на безпечні регіони, а лише 0,4 млн тонн на зони бойових дій. Це суттєво скоротило виробничі можливості та поставки молочної продукції, особливо в постраждалих областях. У 2024 році (станом за перше півріччя) спостерігалось продовження скорочення виробництва молока на господарствах населення. Це зменшення сягає близько 8%, що відповідає даним 2023 року. Загалом у 2024 році продовжилося скорочення виробництва молочних продуктів на 3% (див. рис. 2.4), особливо у сегментах сухого незбираного молока (-45,3%), твердих сирів (-9%) та вершкового масла (-3%). Однак спостерігалось зростання у виробництві свіжих сирів (+7,4%) та плавлених сирів (+6,8%). Ці сегменти виграють від зростання попиту на внутрішньому ринку, хоча споживання твердих сирів скорочується через конкурентний тиск імпортової продукції з ЄС [30].

2. Зниження маржинальності. Операційна маржа виробництва сирого молока продовжує знижуватися, що відображає загальні економічні труднощі, збільшення витрат на енергію, сировину та логістику.

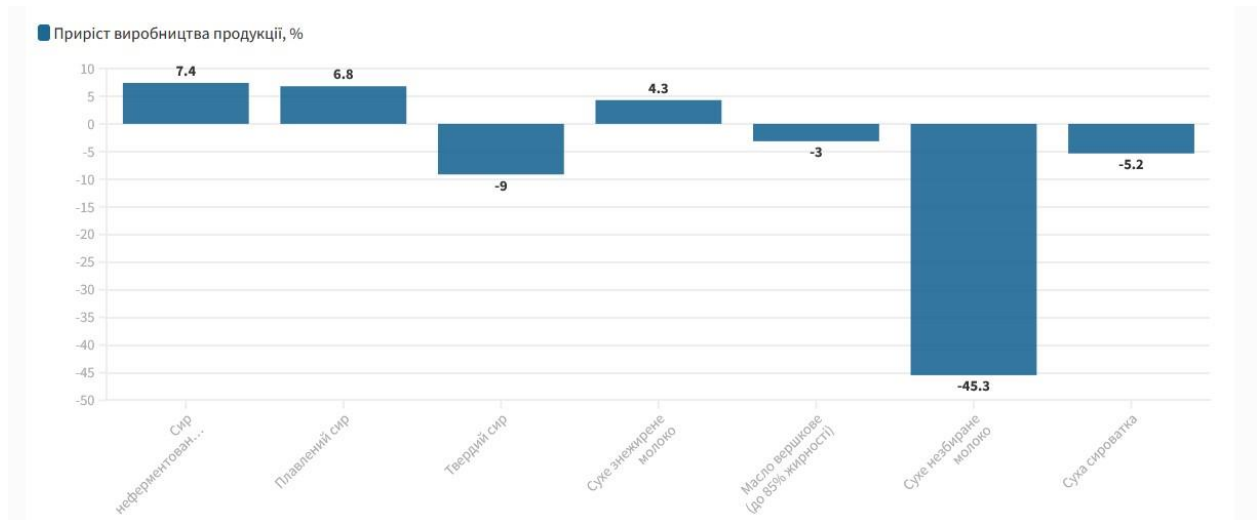

Рис. 2.4. Виробництво молочної продукції в Україні

Джерело: дані порталу <https://infagro.com.ua/ua/> [30]

3. Зміни в споживчій поведінці. Споживачі почали більше уваги звертати на бренди, які підтримують українську армію чи мають чітку політичну позицію. Також зросли вимоги до екологічності продукції, упаковки та виробництва, оскільки 75% споживачів готові платити більше за екологічно чисту продукцію [29].

4. Експорт молочної продукції залишався обмеженим, проте компанії, які змогли налагодити безперебійні поставки (особливо у секторах сухого молока та сироватки) на міжнародні ринки, зберігають конкурентні переваги. 2024 рік продовжив тенденцію до стабілізації експорту молочної продукції, хоча внутрішній ринок продовжує відчувати тиск від імпортової продукції з ЄС, що впливає на локальні продажі [28].

Загалом конкурентоспроможність ТОВ МП «МРІЯ» залежить від ряду різних чинників, які впливають на подальший розвиток малих виробничих підприємств країни в цілому, а також від суб'єктивних аспектів, що залежать від кваліфікації керівництва, організації господарської діяльності, чіткості поставлених завдань та їх виконання.

SWOT-аналіз потенціалу розвитку підприємства (табл. 2.6) є зручним інструментом для структурованого опису стратегічних характеристик його ринкового середовища. Аналіз сильних і слабких сторін компанії у контексті можливостей і загроз зовнішнього ринку дозволяє визначити стратегічні перспективи підприємства та шляхи їх реалізації.

Таблиця 2.6

Матриця SWOT-аналізу для ТОВ МП «МРІЯ»

SWOT	Можливості (opportunities)	Загрози (threats)
Сильні сторони (strengths)	1. Локальне виробництво, що дозволяє швидко реагувати на зміну попиту в регіоні.	1. Конкуренція з боку великих імпортерів виробників, що створює тиск на ціни місцевих виробників.
	2. Стабільна позиція серед ТОП-5 виробників області.	2. Залежність від стабільності сировинної бази, що може бути під загрозою через зовнішні непередбачувані фактори.
	3. Значна частка виграних тендерів у державних закупівлях, що забезпечує стабільний попит.	3. Високі витрати на сировину та енергоресурси, які знижують маржинальність продукції.
Слабкі сторони (weaknesses)	1. Можливість розширення ринків збуту в сусідніх областях для збільшення ринкової частки.	1. Зниження попиту на молочну продукцію через нестабільність у країні та падіння купівельної спроможності населення.
	2. Зростаючий попит на екологічно чисту продукцію, що може залучити нових клієнтів.	2. Поява нових конкурентів у регіоні, що може призвести до скорочення ринкової частки.
	3. Можливість експорту продукції, як це роблять інші виробники молочних продуктів.	3. Зростання залежності від кредиторів через низьку частку власного капіталу для фінансування діяльності.

Джерело: складено автором

Отже, ТОВ МП "МРІЯ" має можливості для розвитку як на місцевому, так і на національному рівнях, однак зіткнеться з певними викликами, пов'язаними з конкуренцією, політичною нестабільністю, коливаннями цін на сировину і ресурси, непередбачуваними і непрогнозованими витратами на виробництво продукції в умовах широкомасштабної війни.

Інший популярний метод оцінки впливу факторів макросередовища, а саме PEST-аналіз, що розглядає політичні, економічні, соціальні та технологічні фактори, які впливають на діяльність ТОВ МП «МРІЯ». Це дозволить глибше зрозуміти зовнішнє середовище, в якому працює підприємство.

Таблиця 2.7

Матриця PEST-аналізу для ТОВ МП «МРІЯ»

Фактори	Опис впливу
Політичні	1. Державна підтримка агровиробників: Державні програми підтримки сільського господарства та молочної галузі можуть позитивно вплинути на підприємство.
	2. Зміни в законодавстві та регулювання стандартів якості: Нові вимоги можуть збільшити витрати на сертифікацію та контроль продукції.
	3. Залежність від політичної стабільності в країні: Військовий конфлікт та інші зовнішньополітичні фактори можуть впливати на логістику, експорт та загальний економічний клімат.
Економічні	1. Інфляція та зростання цін на сировину і енергоресурси: Підвищення цін на основні ресурси (молоко, корми) може знизити маржинальність продукції.
	2. Падіння купівельної спроможності населення: Низький дохід споживачів може призвести до зниження попиту на молочну продукцію або переходу до дешевших замінників.
	3. Валютні коливання: Впливає на вартість імпортованих компонентів і створює невизначеність для експортної діяльності.
Соціальні	1. Зростання попиту на екологічно чисту продукцію: Сприяє розвитку лінії органічної молочної продукції та підвищує довіру споживачів.
	2. Зміна споживчих уподобань: Попит на здорове харчування і продукти з низьким вмістом лактози стимулює компанію адаптувати асортимент.
	3. Скорочення чисельності населення в регіоні: Призводить до зменшення локального ринку та потребує диверсифікації на інші регіони.
Технологічні	1. Інновації у виробництві та упаковці: Технологічні новинки, такі як автоматизація виробничих процесів і сучасна упаковка, дозволяють скоротити витрати і підвищити якість продукції.
	2. Розвиток ІТ-технологій: Впровадження систем управління запасами та контролю якості сприяє підвищенню ефективності.
	3. Інвестиції в технології зберігання та транспортування: Необхідні для зниження втрат продукції, що швидко псується, особливо при розширенні географії збуту.

Джерело: складено автором

PEST-аналіз дав змогу глибше оцінити зовнішні чинники, які впливають на діяльність ТОВ МП «МРІЯ» і можуть суттєво визначати як стратегічні, так і оперативні рішення підприємства. У підсумку, він демонструє, що для нашого підприємства важливими є заходи для адаптації до економічних і політичних ризиків, зокрема, шляхом зниження собівартості, а також використання можливостей на ринку екологічних продуктів. Інвестиції в нові технології і сучасні маркетингові інструменти можуть стати ключем до підвищення ефективності та конкурентоспроможності компанії.

2.3. Аналіз прибутковості, ліквідності, ділової активності та стійкості підприємства

Аналіз прибутковості, ліквідності та фінансової стійкості є ключовим для ефективного використання фінансових ресурсів, оскільки дозволяє оцінити, як саме підприємство розпоряджається своїми активами для досягнення максимальних результатів. Прибутковість показує здатність активів приносити дохід, що свідчить про продуктивність фінансових вкладень. Ліквідність відображає можливість швидко та без втрат конвертувати активи в гроші для покриття зобов'язань, забезпечуючи безперервну діяльність підприємства. Фінансова стійкість, своєю чергою, показує здатність підприємства покривати борги і підтримувати стабільність капіталу в довгостроковій перспективі, що важливо для уникнення непередбачуваних витрат. Разом ці показники дозволяють компанії ефективно розподіляти та використовувати фінансові ресурси, уникати ризиків і досягати стійкого економічного зростання.

Проаналізуємо рентабельність (прибутковість) діяльності ТОВ МП «МРІЯ» (табл. 2.8). Спостерігаємо зменшення рентабельності за період 2020-2023 рр. по усім розрахованим коефіцієнтам за виключенням рентабельності

власного капіталу. Спад коефіцієнтів за 4 роки був різним та пояснюється тим, що темпи зростання/падіння були різними, особливо у 2022 році.

Таблиця 2.8

Аналіз рентабельності діяльності ТОВ МП «МРІЯ» за 2020-2023 рр.

Стаття	Рік				Відхилення абсолютне, +/-			
	2020	2021	2022	2023	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2020
Коефіцієнт рентабельності активів (ROA) ¹ , %	6,1	5,5	-19,3	5,5	-0,6	-24,8	24,8	-0,6
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (ROE) ² , %	7,0	7,4	-30,2	8,4	0,4	-37,6	38,6	1,4
Коефіцієнт рентабельності реалізації ³ , %	1,9	1,5	-5,5	1,5	-0,4	-7,0	7,0	-0,4
Коефіцієнт валової рентабельності ⁴ , %	23,2	1,4	-5,5	1,5	-21,8	-6,9	7,0	-21,7
Коефіцієнт рентабельності витрат ⁵ , %	2,5	1,6	-5,2	1,5	-0,9	-6,8	6,7	-1,0
Коефіцієнт росту чистого доходу ⁶	0,967	1,342	0,978	0,861	0,375	-0,364	-0,117	-0,106

Джерело: складено автором

Примітки:

¹ROA = (Чистий прибуток / Середньорічна вартість активів) × 100%

²ROE = (Чистий прибуток / Середньорічна вартість власного капіталу) × 100%

³Рентабельність реалізації = (Чистий прибуток / Чиста виручка від реалізації) × 100%

⁴Валова рентабельність = ((Чиста виручка від реалізації - Собівартість реалізованої продукції) / Чиста виручка від реалізації) × 100%

⁵Рентабельність витрат = (Чистий прибуток / Собівартість реалізованої продукції) × 100%

⁶Коефіцієнт росту чистого доходу = Чистий дохід поточного року / Чистий дохід попереднього року

Аналіз отриманих показників рентабельності для ТОВ МП «МРІЯ» за 2020-2023 роки показує такі тенденції та ключові висновки.

Коефіцієнт рентабельності активів (ROA) відображає прибутковість активів підприємства. У 2022 році цей показник різко впав до -19,3%, що,

ймовірно, пов'язано з впливом війни на економічну активність підприємства та ринку загалом. Втрата рентабельності вказує на обмежене використання активів для отримання прибутку. У 2023 році ROA покращився до 5,5%, що свідчить про поступове відновлення активності.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (ROE) демонструє прибутковість власного капіталу. У 2022 році він також показав значне падіння до -30,2%, відображаючи кризовий період та збитки компанії. Проте у 2023 році показник повернувся до позитивного рівня (8,4%), що говорить про стабілізацію бізнесу та початок відновлення прибутковості.

Коефіцієнт рентабельності реалізації суттєво погіршився у 2022 році, показавши -5,5%, що вказує на збитковий період і високу собівартість продукції, ймовірно, через інфляційні витрати та зростання цін на ресурси. У 2023 році показник рентабельності реалізації досяг 1,5%, відновивши позитивне значення, що може вказувати на адаптацію до нових умов ведення бізнесу.

Коефіцієнт валової рентабельності у 2020 році був на рівні 23,2%, що свідчить про добру рентабельність продажів до війни. Однак у 2021 році цей показник різко впав, а у 2022 році досяг від'ємного значення (-5,5%). Це відображає збільшення собівартості продукції та труднощі з отриманням валового прибутку. У 2023 році валова рентабельність становила 1,5%, що свідчить про початок відновлення, хоча й на низькому рівні.

Коефіцієнт рентабельності витрат показує, скільки прибутку генерується на кожну гривню собівартості. Зниження цього показника до -5,2% у 2022 році відображає проблеми з покриттям витрат і досягненням прибутковості в умовах кризи. У 2023 році показник становить 1,5%, що свідчить про поступове покращення в управлінні витратами.

Коефіцієнти росту чистого доходу ТОВ МП «МРІЯ» у досліджуваному проміжку часу були достатньо мінливими. У 2020 році спостерігається незначне зниження чистого доходу порівняно з 2019 роком на 3,3%. У 2021

році підприємство показало суттєве зростання доходу на 34,2%, що свідчить про успішний рік. Однак у 2022 та 2023 роках відбулося зниження доходу на 2,2% та 13,9% відповідно, що може свідчити про погіршення умов для діяльності підприємства.

Будь-якого користувача фінансової звітності цікавить питання про ліквідність підприємства (табл. 2.9) для того, щоб розуміти чи достатньо наявних грошових коштів (високоліквідних активів), щоб негайно ліквідувати поточну заборгованість.

Таблиця 2.9

**Аналіз показників ліквідності ТОВ МП «МРІЯ» за 2020-2023 рр.
коефіцієнтним методом**

Стаття	Рік				Відхилення абсолютне, +/-			
	2020	2021	2022	2023	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2020
1. Коефіцієнт ліквідності поточної (покриття) ¹	5,746	1,487	1,255	1,427	-4,259	-0,232	0,172	-4,319
2. Коефіцієнт ліквідності швидкої ²	3,839	0,888	0,508	0,633	-2,951	-0,38	0,125	-3,206
3. Коефіцієнт ліквідності абсолютної ³	3,075	0,388	0,261	0,482	-2,687	-0,127	0,221	-2,593

Джерело: складено автором

Примітки:

¹ Коефіцієнт ліквідності поточної = Поточні активи / Поточні зобов'язання

² Коефіцієнт ліквідності швидкої = (Поточні активи - Запаси) / Поточні зобов'язання

³ Коефіцієнт ліквідності абсолютної = Грошові кошти / Поточні зобов'язання

Аналізуючи динаміку показників ліквідності ТОВ МП «МРІЯ» за 2020-2023 роки, можна відзначити такі ключові тенденції.

Коефіцієнт поточної ліквідності суттєво знизився з 5,7 у 2020 році до 1,3-1,4 у 2022-2023 роках. Це показує, що спроможність Товариства

покривати свої поточні зобов'язання за рахунок обігових активів ослабла, наближаючись до мінімально допустимого значення в 1,0. Такий спад може свідчити про труднощі в управлінні оборотними коштами або про збільшення обсягів поточних зобов'язань через зміну фінансування.

Коефіцієнт швидкої ліквідності, який відображає можливість швидко покрити зобов'язання без урахування запасів, також помітно знизився, особливо з 2021 року, залишаючись у 2022-2023 роках на рівні 0,5-0,6. Це вказує на обмежену доступність ліквідних активів, які можна швидко мобілізувати для розрахунків, і, можливо, на більш високе фінансове навантаження.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності, що показує частку поточних зобов'язань, яку можна погасити негайно за рахунок грошових коштів, залишається низьким і коливається від 3,1 у 2020 році до 0,5 у 2023 році. Таке значне падіння свідчить про значне скорочення резервів грошових коштів на підприємстві.

В цілому ми спостерігаємо, що фінансова стійкість Товариства протягом 2020-2023 рр. знижується, що може бути частково спричинене кризовими умовами через війну, а також зміною структури капіталу і обмеженою ліквідністю.

У 2018 р. відбулося зменшення коефіцієнта загальної оборотності капіталу до 0,665 порівняно з 2016 р., коли значення показника було 0,723, тобто відбулося уповільнення кругообігу засобів підприємства, що слід розцінювати як негативну тенденцію; хоча за період і спостерігалось збільшення виручки (на 58,6%).

Як ми бачимо по табл. 2.10, оборотність активів Товариства знизилася з 4,235 у 2021 до 3,665 у 2023 році, що свідчить про падіння ефективності використання активів. В той же час коефіцієнт оборотності обігових коштів демонструє зростання з 6,032 у 2020 до 7,965 у 2023, що позитивно.

Таблиця 2.10

Показники ділової активності ТОВ МП «МРІЯ» за 2020-2023 рр.

Показник	Рік				Відхилення абсолютне, +/-			
	2020	2021	2022	2023	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2020
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Оборотність активів (обороти), коефіцієнт трансформації	3,134	4,235	4,171	3,665	1,101	-0,064	-0,506	0,531
Коефіцієнт оборотності обігових коштів (обороти)	6,032	7,531	8,878	7,965	1,499	1,347	-0,913	1,933
Період одного обороту обігових коштів (днів)	60	48	41	46	-12	-7	5	-14
Період одного обороту запасів (днів)	60	48	41	57	-12	-7	16	-3
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (обороти)	33,440	28,445	51,128	75,404	-4,995	22,683	24,276	41,964
Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	11	13	7	5	2	-6	-2	-6
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	11,485	17,561	31,013	19,257	6,076	13,452	-11,756	7,772
Період погашення кредиторської заборгованості (днів)	32	21	12	9	-11	-9	-3	-23
Період операційного циклу (днів)	71	61	48	62	-10	-13	14	-9
Період фінансового циклу (днів)	39	40	36	43	1	-4	7	4

Джерело: складено автором

Період обороту обігових коштів та запасів скорочується з 60 днів у 2020 до 46 та 57 днів у 2023 відповідно, що вказує на підвищення ділової активності. Аналогічні тенденції спостерігаються стосовно показників

оборотності, періодів погашення дебіторської заборгованості і кредиторської заборгованості. Це свідчить про поліпшення платіжної дисципліни.

Операційний та фінансовий цикли демонструють загальне скорочення, що характеризує позитивні зміни в управлінні оборотним капіталом.

Отже, можна говорити про те, що в цілому ТОВ МП «МРІЯ» ефективно використовує наявні в нього оборотні кошти; протягом періоду, що аналізується, спостерігалась позитивна тенденція зростання оборотності, тобто швидкості обертання оборотних коштів та зменшення тривалості одного обороту, тобто періоду, за який проходять усі стадії одного кругообігу. Але варто відмітити, що такий показник як оборотність кредиторської заборгованості, якщо співставити з оборотністю дебіторської заборгованості і є важливим в фінансовому аналізі, показує позитивну тенденцію до зниження, і є більшим за термін погашення дебіторської заборгованості.

Проаналізуємо фінансову стійкість. Результатом такого аналізу повинен бути висновок щодо спроможності Товариства здійснювати господарську діяльність, отримувати прибуток в умовах економічної самостійності, а також вірогідність збереження такого стану підприємства. Показники фінансової стійкості представлені в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Показники фінансової стійкості ТОВ МП «МРІЯ» за 2020-2023 рр.

Показник	Рік				Відхилення абсолютне, +/-			
	2020	2021	2022	2023	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2020
1. Власні обігові кошти (робочий капітал)	1459,4	795,3	482,1	667,7	-664,1	-313,2	185,6	-791,7
2. Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	1,060	0,583	0,539	0,777	-0,477	-0,044	0,238	-0,283
3. Маневреність робочого капіталу	0,668	0,597	0,404	0,443	-0,071	-0,193	0,039	-0,225
4. Маневреність власних обігових коштів	0,859	0,464	0,404	0,526	-0,395	-0,06	0,122	-0,333

Продовження табл. 2.11

Показник	Рік				Відхилення абсолютне, +/-			
	2020	2021	2022	2023	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2020
5. Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	3,193	1,446	0,906	1,397	-1,747	-0,54	0,491	-1,796
6. Коефіцієнт покриття запасів	3,014	2,481	1,679	1,797	-0,533	-0,802	0,118	-1,217
7. Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,876	0,651	0,626	0,678	-0,225	-0,025	0,052	-0,198
8. Коефіцієнт фінансової залежності	1,141	1,536	1,596	1,474	0,395	0,06	-0,122	0,333
9. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,811	0,797	0,748	0,677	-0,014	-0,049	-0,071	-0,134
10. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,124	0,349	0,374	0,322	0,225	0,025	-0,052	0,198
11. Коефіцієнт фінансової стійкості	7,088	1,867	1,677	2,110	-5,221	-0,19	0,433	-4,978

Джерело: складено автором

Аналіз динаміки показників фінансової стійкості ТОВ МП «МРІЯ» дозволяє оцінити зміни у структурі його фінансування та дати оцінку ефективності управління фінансовими ресурсами.

Власні обігові кошти Товариства за досліджуваний період значно зменшилися: у 2022 році вони досягли мінімуму, знизившись на 977,3 тис. грн. порівняно з 2020 роком (на 67,0%). У 2023 році спостерігається часткове відновлення, проте показник все ще залишається на нижчому рівні порівняно з початком аналізованого періоду. Зниження власних обігових коштів свідчить про зростання фінансових труднощів, які можуть негативно вплинути на поточну діяльність.

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами ТОВ МП «МРІЯ» у 2022 році падає до критичного рівня 0,539, зменшившись на 0,521 (49,1%) порівняно з 2020 роком, що свідчить про критичне збільшення залежності підприємства від зовнішнього фінансування. У 2023 році

показник дещо підвищився, але все ще залишається нижчим за оптимальний рівень для малих підприємств (0,5-0,6) [4]. У цілому маневреність робочого капіталу за чотири роки знизилась на 0,225, що відображає зменшення частки обігових активів у мобільній формі та може вказувати на обмеження підприємства у покритті короткострокових зобов'язань. Маневреність власних обігових коштів також знижується на 0,333 (38,8%), що свідчить про втрату гнучкості у використанні власних фінансових ресурсів, зокрема на забезпечення короткострокової ліквідності та зниження незалежності підприємства від залучених коштів.

Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів падає з 3,193 у 2020 році до 0,906 у 2022 році. У 2023 році він підвищується до 1,397, однак це все ще нижче оптимальних показників, що свідчить про недостатність власних обігових коштів для покриття запасів та може призводити до зниження здатності підприємства задовольняти поточний попит. Коефіцієнт покриття запасів зменшився з 3,014 до 1,797, демонструючи зниження можливості покриття запасів обіговими активами, що може вплинути на виробничий процес та обмежити обсяги виробництва.

Значення коефіцієнта фінансової незалежності знизилось з 0,876 до 0,678, що хоча й залишається вище нормативного мінімуму 0,5, але вказує на зростання фінансових ризиків у структурі капіталу, спричинене збільшенням частки залучених коштів. Паралельно з цим, коефіцієнт фінансової залежності зріс на 0,333 (29,2%), що відображає посилення залежності досліджуваного Товариства від зовнішнього фінансування.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу поступово зменшується на 0,134, що вказує на зниження частки власного капіталу, доступного для покриття обігових активів. Це може свідчити про недостатній рівень фінансової гнучкості підприємства. Ріст коефіцієнта концентрації позикового капіталу на 0,198 у 2022 році показує зростання частки позикових коштів у структурі капіталу, що також підвищує ризик платоспроможності.

Фінансова стабільність і стійкість (як і ліквідність) значно погіршилися

у 2022 році, досягнувши рівня 1,677, що вказує на зниження здатності підприємства самостійно фінансувати свою діяльність, проте у 2023 році відбулось незначне покращення.

Загалом, підприємству необхідно скорочувати залежність від зовнішніх фінансових джерел і підвищувати частку власного капіталу для підтримання фінансової стійкості. Зменшення обсягів залучених коштів може сприяти підвищенню рівня автономності і маневреності, знижуючи ризик ліквідності та підвищуючи довіру з боку кредиторів.

Отже, аналіз фінансового стану ТОВ МП «МРІЯ» показав, що протягом періоду 2020-2023 рр., підприємство демонструє ознаки поступового відновлення показників прибутковості та ліквідності, однак залишається залежним від позикових коштів і схильним до ризиків низької фінансової стійкості. Для забезпечення стабільного розвитку важливо оптимізувати структуру капіталу, підвищити ліквідність та ефективність використання активів. Розширення ринку збуту, підвищення якості продукції та пошук нових джерел фінансування можуть сприяти покращенню фінансової стабільності та зниженню залежності від зовнішніх ресурсів.

2.4. Аналіз формування та використання фінансових ресурсів

Як було показано у розділі 1 роботи, діяльність будь-якого суб'єкту господарювання поділяється на звичайну, яка охоплює операційну, фінансову, інвестиційну діяльність, та надзвичайну діяльність. При цьому важливе значення в фінансово-господарської діяльності підприємств належить характеристиці джерел грошових коштів з поділом їх на внутрішні та зовнішні. Якщо кошти надходять із яких-небудь джерел на самому підприємстві, вони відносяться до внутрішніх.

Внутрішні грошові надходження відображаються у фінансовій звітності підприємства (форма № 2).

Фінансовий стан підприємства багато в чому залежить від того, які кошти воно має у своєму розпорядженні й куди вони вкладені. Необхідність у власному капіталі обумовлена вимогами самофінансування підприємства.

Наявний капітал підприємство розміщує (вкладає) у різноманітні активи, сукупна вартість яких дорівнює величині капіталу. Наявність та динаміку ресурсів підприємства визначаємо на підставі даних балансу.

В таблиці 2.12 представлені показники агрегованого балансу ТОВ МП «МРІЯ».

Необоротні активи Товариства за період 2020-2023 рр. демонструють значне зростання у 2021 році (+704,3 тис. грн. або +125,41%), але у 2022 році їх вартість знизилася на 253,5 тис. грн. (-20,03%), і залишилася на тому ж рівні у 2023 році. Це свідчить про активну інвестиційну діяльність у 2021 році, після якої підприємство почало скорочувати інвестиції в необоротні активи або відчувало труднощі з їх підтримкою.

Оборотні активи залишалися стабільними в 2021 році, незначно знизившись на 12,6 тис. грн. (-0,91%). Проте у 2022 році вони різко зменшилися на 470,9 тис. грн. (-34,51%), що свідчить про скорочення оборотних ресурсів підприємства. У 2023 році спад продовжився, але менш різко (-34,8 тис. грн., або -3,89%). Це може бути наслідком зменшення обсягів виробництва або складнощів з фінансуванням оборотних коштів.

Власний капітал ТОВ МП «МРІЯ» не демонструє суттєвих змін у 2021 році (+13,8 тис. грн. або +0,81%), однак у 2022 році відбулося значне зменшення на 518,8 тис. грн. (-30,29%), що пов'язано з негативним фінансовим результатом у цьому році. У 2023 році спостерігається відновлення власного капіталу (+75,4 тис. грн. або +6,31%), але це не компенсує втрати попереднього року.

Таблиця 2.12

Агрегований баланс підприємства ТОВ МП «МРІЯ» за 2020-2023 роки

Показник	2020	2021	2022	2023	Абс. Відх. 2021	Абс. Відх. 2022	Абс. Відх. 2023	Відн. Відх. 2021 (%)	Відн. Відх. 2022 (%)	Відн. Відх. 2023 (%)	Пит. Вага 2020 (%)	Пит. Вага 2021 (%)	Пит. Вага 2022 (%)	Пит. Вага 2023 (%)
Необоротні активи	561,6	1265,9	1012,4	1012,4	704,3	-253,5	0	125,41	-20,03	0	28,97	48,12	53,11	54,1
Оборотні активи	1377,2	1364,6	893,7	858,9	-12,6	-470,9	-34,8	-0,91	-34,51	-3,89	71,03	51,88	46,89	45,9
Власний капітал	1699,1	1712,9	1194,1	1269,5	13,8	-518,8	75,4	0,81	-30,29	6,31	87,64	65,12	62,65	67,84
Нерозподілений прибуток	1643,1	1656,9	1138,1	1235,9	13,8	-518,8	97,8	0,84	-31,31	8,59	84,75	62,99	59,71	66,04
Статутний капітал	56	56	56	33,6	0	0	-22,4	0	0	-40	2,89	2,13	2,94	1,8
Поточні зобов'язання	239,7	917,6	712	601,8	677,9	-205,6	-110,2	282,81	-22,41	-15,48	12,36	34,88	37,35	32,16
Залучений капітал	239,7	917,6	712	601,8	677,9	-205,6	-110,2	282,81	-22,41	-15,48	12,36	34,88	37,35	32,16
Всього майна	1938,8	2630,5	1906,1	1871,3	691,7	-724,4	-34,8	0,4	-0,3	0,0	100,00	100,00	100,00	100,00

Нерозподілений прибуток Товариства аналогічно власному капіталу показує незначне збільшення у 2021 році (+13,8 тис. грн. або +0,84%), але втрачає значні суми у 2022 році (-518,8 тис. грн. або -31,31%). У 2023 році підприємство починає відновлювати нерозподілений прибуток (+97,8 тис. грн. або +8,59%).

Поточні зобов'язання ТОВ МП «МРІЯ» зросли на 677,9 тис. грн. (+282,81%) у 2021 році, що може бути пов'язано з необхідністю фінансування оборотних активів. У 2022 році вони зменшуються на 205,6 тис. грн. (-22,41%) і продовжують скорочуватись у 2023 році (-110,2 тис. грн. або -15,48%), що вказує на покращення фінансової ситуації та зменшення залежності від залученого капіталу.

У структурі активів Товариства спостерігається зростання частки необоротних активів з 28,97% у 2020 році до 54,10% у 2023 році, що свідчить про збільшення довгострокових інвестицій. Частка оборотних активів навпаки зменшується з 71,03% у 2020 році до 45,90% у 2023 році, що може свідчити про скорочення обігових коштів.

У структурі пасивів частка власного капіталу значно знизилась у 2022 році (до 62,65%), але в 2023 році почала відновлюватися (67,84%). Це свідчить про те, що підприємство все ще значною мірою залежить від власного капіталу. Залучені кошти збільшились у 2021-2022 роках, але в 2023 році їх частка почала знижуватися.

Подальший аналіз проводимо в частині оборотних активів Товариства та в напрямку вивчення динаміки оборотних активів. При аналізі зіставляються суми оборотних активів за досліджуваний період і виявляється законність і доцільність відволікання коштів з обороту. Оборотні активи скорочуються протягом 2022-2023 рр. Це може бути наслідком зменшення запасів, дебіторської заборгованості або проблем з ліквідністю підприємства. Зменшення запасів (-54,3 тис. грн. у 2023 році) та грошових коштів (-71,7 тис. грн. у 2022 році) може свідчити про недостатність коштів для нормального функціонування операційної діяльності.

Дебіторська заборгованість у 2021 році значно збільшилась (+275,2 тис. грн.), але різко знизилася в наступні роки (-282,9 тис. грн. у 2022 році і -84,4 тис. грн. у 2023 році). Це може свідчити про покращення платіжної дисципліни контрагентів або скорочення обсягів продажів у кредит.

У 2022 році відбулося значне скорочення власного капіталу на 518,8 тис. грн., що пов'язано з великими збитками. Однак у 2023 році підприємство частково відновлює власний капітал. Зменшення статутного капіталу в 2023 році вказує на те, що підприємство могло зменшити розмір внесків акціонерів або реорганізуватись.

Загальне майно підприємства з 2020 по 2023 рік зменшилося на 67,5 тис. грн., що становить 3,48% від загального обсягу активів на початку періоду. Це свідчить про загальне зменшення вартості активів підприємства, але відносно невелике, з урахуванням викликів, з якими зіткнулося підприємство протягом цього періоду.

За результатами аналізу процесу формування та використання фінансових ресурсів ТОВ МП «МРІЯ» можна зробити висновок про те, що висока питома вага власного капіталу в сукупному капіталі (більше 60%) розкриває підприємству можливості подальшого економічного зростання: збільшення активів і обсягів діяльності шляхом залучення середньо- і короткострокових кредитів банку та коштів інших кредиторів, їх реалізація сприятиме розширенню власного сегменту на ринку товарів і послуг, отриманню більшого прибутку, зміцненню майнового і фінансового стану підприємства. З точки зору теоретичних основ фінансового левериджу, підприємство тим самим позбавляє себе можливості отримати приріст прибутковості власного капіталу. Тому вважаємо доцільною пропозицію дещо змінити структуру капіталу: частка позикового капіталу може складати 25 % та 50%.

3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ МП «МРІЯ»

3.1. Побудова моделі оцінки фінансового потенціалу підприємства

Головною метою управління фінансовими ресурсами підприємства є оптимізація грошових надходжень для досягнення позитивних результатів. Для цього підприємству необхідно розробляти фінансовий план діяльності, спираючись на результати прогнозування.

Прогнозування фінансового потенціалу підприємства включає формування системи фінансових можливостей та вибір найефективніших способів їх оптимізації. У процесі прогнозування розробляється загальна концепція фінансового розвитку та політики, що охоплює всі аспекти діяльності підприємства.

Варто зауважити, що точність фінансового прогнозування обмежена через безліч факторів, які можуть вплинути на результати. Проте, ризик похибок не повинен бути підставою для відмови від прогнозів [41].

Для оцінки фінансового потенціалу ТОВ МП «МРІЯ» необхідно створити комплексну систему показників, основою для якої слугуватиме структурна модель. Збалансовану систему показників можна визначити як набір вимірюваних показників, що відображають стратегію компанії [34]. Основна ідея цієї системи в тому, що всі показники взаємопов'язані й утворюють цілісну оцінку. Спираючись на концепцію збалансованої системи показників і структуру фінансового потенціалу, можна побудувати модель для його оцінки, враховуючи чотири стандартні аспекти: фінанси, клієнти, внутрішні процеси, навчання та розвиток (рис. 3.1).

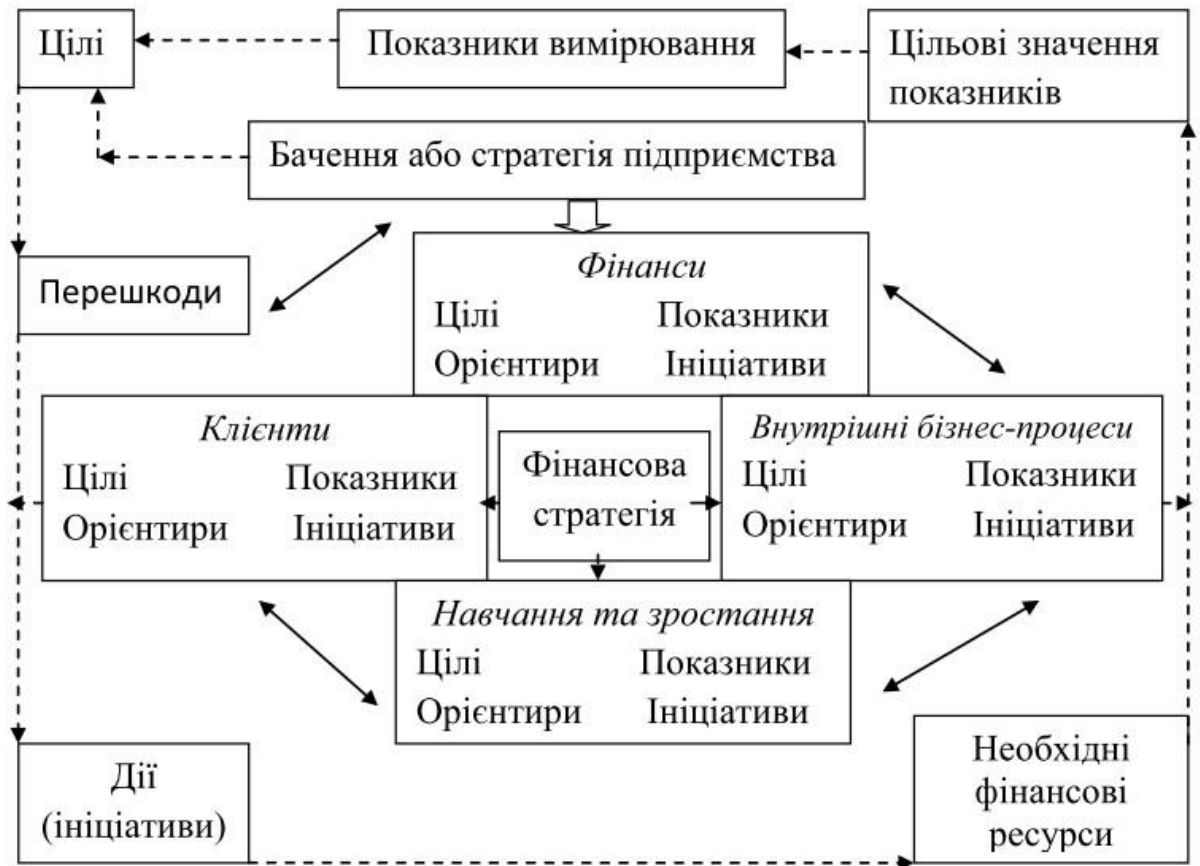

Рис. 3.1. Схематичне представлення моделі оцінки фінансового потенціалу підприємства ТОВ МП «МРІЯ»

Оцінка фінансового потенціалу ТОВ МП «МРІЯ» загалом може здійснюватися за такими напрямками як:

- аналіз ресурсної бази (трудові ресурси, фінанси, матеріали);
- прогнозування фінансового стану (оцінка фінансової рівноваги);
- розробка фінансової політики [41].

Процес оцінки фінансового потенціалу включає спершу оцінку обсягів виробництва та реалізації продукції, а далі – аналіз фінансових показників та потоків. Прогнозування обсягів виробництва та продажів є першим етапом, необхідним для узгодження перспектив розвитку компанії з потребами в інвестиціях та фінансуванні.

Для реалізації стратегічних прогнозів потрібні фінансові ресурси, що включають як внутрішні, так і зовнішні джерела. Основні стратегічні елементи розвитку компанії, такі як інновації, маркетинг, організація і збут, формуються на основі фінансових можливостей та перспектив.

Особливістю оцінки фінансового потенціалу є врахування взаємозалежностей та певної інерційності: значення показника в поточний момент часто залежить від попередніх періодів, проте з урахуванням різних факторів впливу. Тому для розрахунку фінансового потенціалу застосовуються факторні моделі, що пов'язують результат із факторами впливу.

Рис. 3.2. Можливі рівні фінансового потенціалу підприємства

Фінансовий потенціал підприємства може прогнозуватися на різні терміни. Короткострокове прогнозування зосереджується на кількісній та якісній оцінці змін показників. Середньо- та довгострокове прогнозування базується на прогнозних системах.

Оцінка різних методів аналізу дозволяє вибрати оптимальний метод для визначення показників фінансового потенціалу підприємства та здійснення прогнозування. Для оцінки значущості та взаємозалежностей показників у підприємствах харчової промисловості доцільно використовувати методи кореляційного та регресійного аналізу.

У процесі аналізу фінансового потенціалу ТОВ МП «МРІЯ» за методикою кореляційно-регресійного аналізу визначимо його взаємозалежність з такими показниками, як коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{ПЛ}$) коефіцієнт автономії (K_A), коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними засобами (K_z), коефіцієнт загальної оборотності активів ($K_{зоа}$), рентабельність продукції (P) та деякі інші (див. табл. 3.1). Усі ці коефіцієнти вже були розраховані в п.2.3 роботи.

Таблиця 3.1

Універсальні показники визначення рівня фінансового потенціалу підприємства харчової промисловості

Показники	Частота застосування для оцінки рівня ФПП	Рівень ФПП		
		Високий (В)	Середній (С)	Низький (Н)
Коефіцієнт росту чистого доходу ($K_{рчд}$)	4	>0,25	0,10-0,25	<0,10
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) (K_A)	7	>0,5	0,3-0,5	<0,3
Коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{ПЛ}$)	7	>2,0	1,0-2,0	<1,0
Коефіцієнт швидкої ліквідності ($K_{ШЛ}$)	4	>0,8	0,4-0,8	<0,4
Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{АЛ}$)	5	>0,2	0,1-0,2	<0,1

Продовження табл. 3.1

Показники	Частота застосування для оцінки рівня ФПП	Рівень ФПП		
		Високий (В)	Середній (С)	Низький (Н)
Частка заборгованості взагальній сумі джерел (Ч_3)	5	<0,5	0,7-0,5	>0,7
Коефіцієнт маневреностівласного капіталу ($\text{К}_{\text{МВК}}$)	3	>0, 1	0,05-0,1	<0,05
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними засобами (К_3)	6	>0,1	0,05-0,1	<0,05
Рентабельність продукції (Р)	8	>0,15	0,1-0,15	<0,1
Оборотність активів ($\text{К}_{3\text{ОА}}$)	6	>1,6	1,0-1,6	<1,0

Джерело: сформовано автором на основі [24; 40]

Дослідження та оцінку взаємозв'язків між досліджуваними показниками проведемо з допомогою матриці кореляційних впливів на показник рентабельності продукції (його частота застосування для оцінки рівня фінансового потенціалу є найвищою), який у процесі аналізу ми будемо вважати результативною змінною.

Для математичного обґрунтування визначення дії перелічених показників на результуючий, попередньо проведемо перевірку значущості отриманих коефіцієнтів кореляції (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Кореляційна матриця фінансових показників ТОВ МП «МРІЯ»

Показники	Р	$\text{К}_{\text{ПЛ}}$	$\text{К}_\text{А}$	К_3	$\text{К}_{3\text{ОА}}$
Р	1	—	—	—	—
$\text{К}_{\text{ПЛ}}$	0,413	1	—	—	—
$\text{К}_\text{А}$	0,523	0,697	1	—	—
К_3	0,603	0,998	0,735	1	—
$\text{К}_{3\text{ОА}}$	-0,182	-0,207	-0,058	-0,182	1

На основі цієї матриці кореляції можна зробити висновок про взаємозв'язок між рентабельністю продукції та іншими фінансовими показниками, відібраними нами для аналізу (частота застосування > 5). Значення коефіцієнтів кореляції свідчать, що:

1. Рентабельність продукції має помірний позитивний зв'язок із коефіцієнтом автономії (0,523) і коефіцієнтом забезпечення оборотних активів власними засобами (0,603). Це вказує на те, що підвищення частки власних коштів у структурі капіталу та фінансування оборотних активів власними ресурсами можуть сприяти підвищенню прибутковості продукції.

2. Коефіцієнт поточної ліквідності демонструє позитивну кореляцію з рентабельністю (0,413), але зв'язок є слабшим, що свідчить про помірний вплив ліквідності на прибутковість.

3. Коефіцієнт загальної оборотності активів ($K_{зоа}$) показує слабку негативну кореляцію (-0,182), що може вказувати на деяке протиріччя між ефективністю використання активів і рентабельністю продукції. Аналогічно від'ємними є коефіцієнти кореляції між загальною оборотністю активів та іншими фінансовими показниками, що входять у матрицю табл. 3.2.

Виходячи з результатів регресійного аналізу, залежність рентабельності продукції (P) від інших показників можна описати наступним рівнянням:

$$P = -3,679 + 0,120 \cdot K_{пл} + 0,136 \cdot K_A + 0,295 \cdot K_z - 0,081 \cdot K_{зоа}$$

У процесі управління фінансовим потенціалом важливо враховувати не лише його фінансовий стан, а й економічний, оскільки це передбачає порівняння власного капіталу з нефінансовими активами. Це створює умови для прогнозування рівноважного (збалансованого) руху з урахуванням грошових та негрошових доходів і активів.

Критерієм цієї відповідності є фінансово-економічна рівновага, що полягає у рівності власного капіталу та нефінансових активів, а також у збігу

позикового капіталу і фінансових активів. На практиці стан рівноваги слугує лише відправною точкою, навколо якої постійно відбуваються коливання. Параметри рівноваги мають велике значення для аналізу фінансово-економічної стійкості, її змін у часі в межах однієї організації або коливань навколо середнього рівня в різних організаціях на один і той же момент часу.

Отже, стійкість підприємства характеризується його станом рівноваги. Ця стійкість зростає з підвищенням абсолютного значення відхилення власного капіталу в бік збільшення щодо нефінансових активів. Таким чином, формується запас стійкості, який можна визначити як різницю між величинами власного капіталу та нефінансових активів. Відхилення в бік зменшення від параметрів рівноваги, що проявляється у перевищенні нефінансових активів над власним капіталом та одночасному перевищенні позикового капіталу над фінансовими активами, свідчить про втрату фінансової стійкості підприємства.

3.2. Розробка стратегії фінансового розвитку підприємства

Пошук ефективних механізмів управління фінансовими ресурсами та забезпечення їх реальної інтеграції в систему ринкових відносин зумовлює необхідність підтримки в цілому успішної поточної фінансової стратегії на даному етапі розвитку підприємства. Склад та характеристика стратегії управління кредитоспроможністю у подальшому можуть уточнюватися та поглиблюватися залежно від умов і параметрів здійснення підприємством господарської діяльності. Актуальною є розробка комплексної моделі управління кредитоспроможності підприємства, яка б враховувала інфляційний ризик, галузеві та виробничі особливості суб'єкта господарювання.

При виборі фінансової стратегії доцільно використовувати матрицю фінансових стратегій, яка дозволяє винести вирок перспективного напрямку зміни фінансово-господарського стану підприємства. Матриця фінансових

стратегій дозволяє не тільки визначати поточне положення компанії з точки зору фінансового ризику, але й розглядати ситуацію в динаміці, щоб дозволити прогнозувати зміни фінансової стратегії залежно від зміни важливих показників діяльності, а також планувати майбутнє положення компанії, цілеспрямовано змінюючи ці показники та знижуючи рівень фінансового ризику [39, с.139].

Однак для того, щоб розроблена стратегія була успішно реалізована, потрібно докласти значних зусиль до вдосконалення самого процесу її розроблення. Одним із важливих етапів цього процесу є аналіз фінансового становища підприємства. На сьогодні актуальними є матричні методи управління фінансами та застосування факторного аналізу, які дають змогу швидко прорахувати багатоваріантні сценарії.

Так, ще у 1919 році фахівці фірми Дюпон (The DuPont System of Analysis) запропонували схему факторного аналізу рентабельності капіталу, яка отримала назву модель Дюпона (див. Додаток Б). Модель фірми Дюпон має науковий інтерес у зв'язку з тим, що вперше декілька показників поєднані та приведені у вигляді трикутної структури, у вершині якої знаходиться коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу (ROA). Цей показник характеризує віддачу, що отримана від використання вкладених у діяльність підприємства ресурсів. Розрахунковими складовими рентабельності сукупного капіталу (ROA) є два факторних показника – рентабельність продажів (Рп) і оборотність активів (ОА). Таким чином, розрахунок запропонованих показників по досліджуваному підприємстві (табл. 3.3) дає змогу визначити фінансовий стан підприємства та напрями майбутніх змін.

Згідно одержаних результатів протягом 2020-2021 та 2023 рр. діяльність ТОВ МП «МРІЯ» характеризує квадрат 4, який означає середній фінансовий стан, а у 2022 році – квадрат 1 (кризовий фінансовий стан). В цей рік спостерігалось різке зменшення рентабельності продажів та рентабельності активів за допустимого показника обіговості активів.

Підприємство ТОВ МП «МРІЯ» має велику кількість можливих варіантів зміни фінансового положення. Можливий перехід у квадрати 1, 7, 2, 5 та 6 (табл. 3.4).

Таблиця 3.3

**Визначення рентабельності капіталу ТОВ МП «МРІЯ» на основі
трифакторної моделі Дюпона**

Показники	Формула для розрахунку	2020	2021	2022	2023
1. Оборотність активів (OA) (коефіцієнт ресурсовіддачі)	Чиста виручка від реалізації / Середньорічна сума активів	3,134	4,235	4,171	3,665
2. Рентабельність продажів (Pn)	Операційний прибуток / Чиста виручка від реалізації	0,023	0,019	-0,055	0,015
3. Рентабельність активів (ROA)	Чистий прибуток / Середньорічна сума активів	0,061	0,550	-0,193	0,055
Номер квадрата за моделлю		4	4	1	4

Джерело: складено автором

Таблиця 3.4

**Визначення стадії фінансового розвитку ТОВ МП «МРІЯ» згідно
моделі Дюпона**

Стадія фінансового розвитку	Гальмування	Стабілізація	Зростання
	$Rn < 0$	$Rn \in [0; 0,1)$	$Rn \geq 0,1$
$OA \uparrow$	1. кризовий фінансовий стан $ROA \approx 0$	4. середній фінансовий стан $ROA > 0$	6. стійкий фінансовий стан $ROA \gg 0$
$OA = 0$	7. посткризовий фінансовий стан $ROA < 0$	2. порушення рівноваги $ROA \approx 0$	5. стабілізація на досягнутому рівні $ROA > 0$
$OA \downarrow$	9. критичний фінансовий стан $ROA \ll 0$	8. нестійкий фінансовий стан $ROA < 0$	3. допустимий фінансовий стан $ROA \approx 0$

Джерело: складено автором на основі [7, с.179]

Очевидно, що більш прийнятними для підприємства є переходи у квадрати 5 (стабілізація на досягнутому рівні) та 6 (стійкий фінансовий стан).

Інший підхід запропонували Ж. Франшон і І. Романе, матриця фінансових стратегій яких ґрунтується на розрахунку дещо інших трьох коефіцієнтів: результат господарської діяльності (РГД), результат фінансової діяльності (РФД), результат фінансово-господарської діяльності (РФГД). Детально порядок розрахунку вищезазначених коефіцієнтів наводиться в праці [39]. Зокрема, обчислення коефіцієнту РГД здійснюється на основі таких показників як бруто-результат експлуатації інвестицій, зміна поточних фінансових потреб, виробничі інвестиції та звичайний продаж майна (див. Додаток В). Втім, застосування методики Франсона-Романе для ТОВ МП «МРІЯ» є неможливим через спрощену фінансову звітність, яка подається малими підприємствами України.

В цілому згідно з комплексним аналізом фінансової стратегічної позиції для ТОВ МП «МРІЯ» найбільш доцільним є вибір стратегії стійкості (стабілізації) фінансового стану, тобто за даної ситуації найважливішим є забезпечення ефективного розподілу і використання наявних фінансових ресурсів підприємства.

3.3. Рекомендації для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами

Удосконалення управління фінансовими ресурсами на малих виробничих підприємствах є критично важливим для їхньої адаптації до сучасних викликів. Це передбачає впровадження новітніх інструментів фінансового менеджменту, автоматизацію облікових процесів, аналіз витрат і доходів, а також пошук альтернативних джерел фінансування. Особливу увагу слід приділити ефективному фінансовому плануванню, яке дозволяє прогнозувати можливі ризики та знижувати їх вплив.

Малий бізнес в Україні часто стикається з численними обмеженнями в процесі фінансового управління. Однією з головних проблем є обмежений доступ до кредитних ресурсів. Високі вимоги банків до застави, фінансової звітності та платоспроможності є значним бар'єром для малих підприємств, що бажають залучити фінансування. До того ж нестабільність доходів малого бізнесу ускладнює довгострокове планування та прогнозування фінансових потоків. Як результат, це може призвести до проблем у виконанні фінансових зобов'язань і забезпеченні безперервності виробничого процесу. Крім того, недостатній рівень фінансової грамотності серед керівників і працівників підприємств часто є ще одним бар'єром для впровадження ефективних фінансових стратегій і інструментів управління.

Високі ризики, пов'язані з економічною нестабільністю, можуть ще більше ускладнювати фінансове управління, змушуючи підприємства шукати нестандартні підходи до вирішення фінансових проблем і адаптуватися до швидко змінюваних умов ринку.

Оптимізація структури витрат на українському малому виробничому підприємстві "МРІЯ" є одним із основних завдань для забезпечення фінансової стійкості та підвищення рентабельності бізнесу. Діяльність компанії залежить від ефективного управління ресурсами, тому зменшення витрат без шкоди для якості продукції є пріоритетом. На мою думку, для забезпечення оптимізації структури витрат підприємство має взяти до уваги наступні фактори:

1. Зниження витрат на закупівлю сировини. Підприємству варто укладати довгострокові контракти з місцевими фермерами, адже це дозволить отримувати сировину за стабільними цінами та зменшити витрати на транспортування. Крім того, співпраця з фермерськими кооперативами дасть змогу отримувати знижки за обсяги закупівель і скорочувати ризики нестачі сировини.

2. Впровадження енергоефективних технологій у процес виробництва. Використання сучасного обладнання для виробництва та пакування продукції дозволить суттєво зменшити витрати на електроенергію (до 20–30%). Також варто розглянути можливість використання альтернативних джерел енергії, таких як сонячні батареї. Це допоможе в довгостроковій перспективі сприяти зниженню витрат;

3. Оптимізація витрат на упаковку. Перехід на більш економічні та екологічні види пакувальних матеріалів може зменшити витрати без шкоди для якості чи зовнішнього вигляду продукції.

4. Оптимізація логістики. Планування маршрутів доставки продукції з урахуванням географії замовлень і використання більш економічних способів транспортування дозволить зменшити транспортні витрати. Окрім того, варто оцінити доцільність співпраці з логістичними компаніями, які спеціалізуються на транспортуванні харчових продуктів;

6. Управління персоналом і витратами на оплату праці. Автоматизація деяких виробничих процесів дозволить зменшити залежність від ручної праці, скоротивши витрати на заробітну плату. Разом із цим важливо забезпечити належний рівень оплати для підтримки мотивації персоналу, адже це значно впливає на якість виробництва;

7. Проведення регулярного аудиту витрат. Це дозволяє підприємству своєчасно виявляти непродуктивні витрати та розробляти заходи для їх скорочення. Використання сучасного програмного забезпечення для управління фінансами може полегшити цей процес і забезпечити точнішу оцінку ефективності витрат.

Оптимізація структури витрат на підприємстві є безперервним процесом, який потребує комплексного підходу. Поєднання заходів із зниження витрат на сировину, енергію, логістику, упаковку та впровадження сучасних технологій допоможе підприємству зберегти конкурентоспроможність і підвищити прибутковість.

Для залучення фінансових ресурсів підприємству ТОВ МП «МРІЯ» на нашу думку необхідно використовувати такі джерела:

- Внутрішні ресурси. Реінвестування прибутку дозволяє фінансувати його розвиток без додаткових витрат на обслуговування боргових зобов'язань. Для цього важливо оптимізувати витрати, збільшити ефективність операційної діяльності та забезпечити стабільний рівень рентабельності підприємства;

- Кредитні ресурси. Отримання банківських кредитів може стати дієвим інструментом для фінансування капітальних вкладень або поповнення обігових коштів. Підприємству доцільно вибирати кредитні програми з вигідними умовами, наприклад, пільгові кредити для аграрного сектору або програми підтримки малого та середнього бізнесу;

- Фінансовий лізинг. Використання лізингових механізмів дозволяє оновлювати обладнання без значного одноразового фінансового навантаження. Цей інструмент є особливо актуальним для підприємств, які потребують модернізації виробничих потужностей;

- Державні програми підтримки. Товариство може брати участь у державних програмах підтримки, які передбачають гранти, дотації або пільгові кредити для аграрного сектору чи виробників органічної продукції. Використання цієї програми зменшить фінансові витрати та сприятиме розвитку організації;

- Залучення інвесторів. Пропозиція частки у власності або партнерські програми можуть стати додатковим джерелом фінансування. Важливо забезпечити прозорість діяльності підприємства для підвищення довіри інвесторів;

- Краудфандинг і венчурне фінансування. Використання сучасних платформ для залучення коштів від фізичних осіб чи фондів, зацікавлених у підтримці перспективних проєктів, може бути дієвим інструментом для розвитку бізнесу.

Залучення фінансових ресурсів має супроводжуватися детальним фінансовим плануванням та оцінкою фінансових ризиків. Вибір оптимального джерела фінансування залежить від цілей розвитку, масштабу необхідних інвестицій та фінансового стану підприємства. Комплексний підхід до залучення ресурсів дозволить досліджуваному Товариству забезпечити стабільний розвиток, зміцнити свої позиції на ринку та реалізувати інноваційні проєкти.

ВИСНОВКИ

Фінансові ресурси малого підприємства є основою його ефективного функціонування, розвитку та підвищення конкурентоспроможності. Ці ресурси включають різноманітні джерела фінансування, які забезпечують підприємству необхідний капітал для здійснення своєї діяльності. Серед основних джерел фінансування є власний капітал, позикові кошти, державні субсидії, гранти, інвестиції, доходи від основної діяльності та інші фінансові інструменти, які підприємства можуть використовувати в залежності від своїх потреб та можливостей. Роль цих ресурсів в управлінні підприємством важко переоцінити, адже ефективне їх використання дозволяє не лише забезпечити стабільну діяльність компанії, а й відкриває нові можливості для зростання, модернізації та інновацій.

Проаналізувавши тлумачення поняття «фінансові ресурси» (розділ 1, п. 1.1), слід зазначити, що сучасна наукова думка сформувала досить детальне уявлення даної категорії. З іншого боку, розбіжність у визначенні досліджуваного поняття може пояснюватись тим, що воно розглядається на різних рівнях та фахівцями різних галузей економічної науки.

У роботі (розділ 1, п.1.1-1.2) запропоновано класифікацію фінансових ресурсів підприємств за шести ознаками: за правом власності, характером вкладення, матеріально-речовою структурою, ступенем терміновості погашення, напрямками розподілу та за формою забезпечення. За кожною ознакою наведена характеристика фінансових ресурсів. У процесі дослідження було визначено основні джерела формування фінансових ресурсів підприємства, проаналізовано основні фактори залучення фінансових ресурсів на підприємства в період фінансової кризи. Співвідношення власного і позикового капіталу утворює фінансову структуру капіталу підприємства. Вона багато в чому залежить від загального стану економіки.

Одним із ключових елементів ефективного управління фінансовими ресурсами є фінансове планування. Це процес, який включає розробку

детального бюджету на основі прогнозованих доходів і витрат підприємства. Створення чіткого та обґрунтованого фінансового плану дозволяє підприємству визначити пріоритети в розподілі фінансових ресурсів, уникнути фінансових труднощів та своєчасно реагувати на можливі фінансові ризики. Наприклад, для виробничих підприємств важливо не лише враховувати поточні операційні витрати, але й планувати інвестиції в модернізацію обладнання, технологій та інфраструктури. Це сприяє довгостроковому стабільному розвитку підприємства. Фінансове планування також допомагає чітко оцінити потребу в залученні додаткових фінансових ресурсів, таких як кредити, інвестиції або державні гранти, що забезпечують додатковий капітал для реалізації важливих проєктів.

Контроль витрат є не менш важливим елементом управління фінансовими ресурсами. Для малих підприємств, де фінансові можливості зазвичай обмежені, особливо важливо здійснювати ефективний контроль за витратами. Це дозволяє виявляти неефективні категорії витрат і оптимізувати фінансові потоки. Оптимізація витрат може включати зниження витрат на закупівлю сировини, перехід на енергоощадні технології або зменшення витрат на обслуговування старого обладнання. Впровадження сучасних технологій та модернізація виробництва можуть не тільки знизити витрати, але й покращити якість продукції, що є важливим фактором для підвищення конкурентоспроможності. Контроль витрат дозволяє підприємствам підтримувати свою рентабельність навіть за обмежених фінансових ресурсів і зміцнювати свою позицію на ринку.

Другий розділ присвячено дослідженню форм фінансування діяльності підприємства, для чого обрано об'єкт дослідження – ТОВ МП «МРІЯ», діяльність якого проходить в харчовій галузі.

Як показано у п.2.1 розділу 2 даної кваліфікаційної роботи, підприємство ТОВ МП «МРІЯ» орієнтоване переважно на середній і преміальний сегменти ринку. Основними споживачами є ресторани, кафе, магазини натуральних продуктів, а також місцеві комунальні заклади, в

першу чергу системи охорони здоров'я. Продукція реалізується здебільшого на локальному ринку Кіровоградщини, тоді як в інших регіонах України практично не представлена. Перспективним можна вважати розширення присутності на ринках сусідніх регіонів, в першу на Черкащині та Полтавщині.

На основі результатів SWOT та PEST-аналізів (розділ 2, п. 2.2) оцінено подальші можливості, виклики, внутрішні та зовнішні чинники, які впливають на діяльність ТОВ МП «МРІЯ» і можуть суттєво визначати як стратегічні, так і оперативні рішення підприємства. Особливе місце в діяльності підприємства ТОВ МП «МРІЯ» займає співпраця з місцевими фермерами, які постачають свіже молоко. Ця модель діяльності забезпечує стабільність сировинної бази підприємства, підтримує розвиток локального сільського господарства та створює додану вартість у нашому регіоні.

В умовах ринкових відносин оцінка ефективності формування та управління фінансовими дресурами має ґрунтуватися на комплексному фінансовому аналізі діяльності підприємства, включно з аналізом фінансового стану та визначенням можливостей.

В цілому, динаміка показників фінансового стану ТОВ МП «МРІЯ» (розділ 2, п. 2.3) за період 2020-2023 рр. свідчить про його рентабельність, платоспроможність та високу ділову активність. Виключенням є 2022 рік, в якому спостерігався різкий спад усіх показників фінансового стану, проте уже в наступному 2023 році підприємству вдалося фактично компенсувати втрачений результат. Це свідчить про високу ефективність управління використання обмежених ресурсів підприємства (у т.ч. фінансових) за аналізований період.

Рівень рентабельності підприємства ТОВ МП «МРІЯ» становить близько 5-6% (за показником ROA), що є прийнятним для малого бізнесу у сфері виробництва. Проте зростання собівартості продукції та інші негативні фактори спричинили зниження показника валової рентабельності з 23% у 2020 році до 1,5% у 2023-му. Разом з тим ліквідність підприємства

залишається на середньому рівні, а співвідношення поточних активів до поточних зобов'язань дозволяє підприємству своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання.

Серед викликів – нестача інвестиційних коштів для модернізації обладнання та розширення виробничих потужностей. Хоча підприємство демонструє прибутковість, його фінансові ресурси часто спрямовуються на поточні потреб і це ускладнює реалізацію довгострокових інвестиційних проєктів.

Ризики управління фінансовими ресурсами також пов'язані з можливим скороченням попиту на внутрішньому ринку через загальну економічну нестабільність. У разі зменшення купівельної спроможності споживачів підприємство може зазнати зниження доходів, що вплине на його платоспроможність. Ще одним фактором ризику є конкуренція з боку імпоротної продукції, яка іноді є дешевшою завдяки субсидіям у країнах-виробниках.

У третьому розділі роботи запропоновано заходи, направлені на удосконалення фінансового розвитку підприємства харчової промисловості ТОВ МП «МРІЯ». У ході написання цього розділу:

- побудовано матрицю кореляційних впливів на показник рентабельності продукції підприємства та складено відповідну регресійну модель;
- застосовано схему факторного аналізу рентабельності капіталу (модель Дюпона);
- визначено стадії фінансового розвитку підприємства на основі матриці фінансових стратегій;
- згідно проведеного аналізу обґрунтовано вибір оптимальної стратегії фінансового забезпечення стійкого розвитку.

Рекомендації для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами (розділ 3, п. 3.3) зводяться до наступних:

1. Оптимізація витрат: Продовжити роботу над зниженням собівартості продукції, оптимізуючи витрати на сировину та інші ресурси. Це особливо актуально, враховуючи ситуацію з інфляцією та ризики постачання.

2. Фокус на ефективність активів: Працювати над поліпшенням коефіцієнта рентабельності активів через оптимізацію використання основних засобів, що може включати підвищення виробничої ефективності або реалізацію непотрібних активів.

3. Стабілізація операційного прибутку: Підприємству слід зосередитися на підтримці позитивного операційного прибутку, що буде основою для подальшого відновлення. Це може включати запровадження більш гнучкої системи ціноутворення, яка адаптується до змін у витратах та ринкових умовах.

4. Підтримка ліквідності та управління капіталом: У період нестабільності підприємству важливо мати запас ліквідних ресурсів для покриття операційних витрат. Ефективне управління грошовими потоками допоможе зменшити залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Такі кроки дозволять підприємству забезпечити стабільність і підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами в умовах ризиків і нестабільності ринку.

Підприємству варто звернути увагу на підвищення фінансової стабільності, зменшення боргового навантаження та збільшення рівня власних обігових коштів для забезпечення стійкого розвитку та зменшення фінансових ризиків.

Запропоновані заходи сприятимуть підвищенню фінансової стабільності ТОВ МП «МРІЯ» та забезпечать більш ефективне використання його фінансових ресурсів. Подальші дослідження можуть бути зосереджені на детальному аналізі впливу запропонованих заходів на фінансові результати, а також на пошуку нових методів управління ресурсами в умовах нестабільного ринкового середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І., Петрова К.Я. Фінансова діяльність підприємств. 2-е вид., перероб. і допов. Київ: Либідь, 2008. 384 с.
2. Бердар М.М. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
3. Білоус О.С., Вовк В.М., Федорович Р.В. Аналіз формування і використання фінансових ресурсів підприємства: методичний аспект. Тернопіль: Астон, 2012. 224 с.
4. Бланк І.А., Управління фінансовою стійкістю підприємства. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2006.
5. Близнюк О. П., Горпинченко А. П. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства. *Вісник Міжнародного Слов'янського університету. Серія «Економічні науки»*. 2012. Т. XV, № 2. С. 52–58.
6. Боднар О.А., Кучер В.А. Особливості формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах. *Modern Economics*. 2017. № 6. С. 6–14.
7. Бутиріна В.М., Верещаєва Г.А. Визначення фінансової стратегії розвитку підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.7 С. 177-181.
8. Василик О.Д. Теорія фінансів. Київ, 2005. 416 с.
9. Гайдаєнко О.М. Величина ефекту фінансового левериджу як складова прийняття управлінського рішення. *Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Економіка*. 2016. Вип. 2 (48). С. 166–171.
10. Гвоздю С.Ю. Кошти іноземних інвесторів як джерело фінансової підтримки інноваційної діяльності підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 6. С. 67–74.

11. Горідько О.В., Якімова В.І., Фоміних В.І. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств та їх оптимізація. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 20. URL: <http://global-national.in.ua/archive/20-2017/56.pdf> (дата звернення: 28.10.2024).
12. Гриценко Л. Л., Дейнека О. В., Боярко І. М. Фінанси підприємств. Практикум: навч. посіб. ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ». 2014. 284 с.
13. Давиденко Н.М. Фінансовий леверидж в оптимізації структури капіталу акціонерних товариств. *Агросвіт*. 2015. № 1. С. 10–13.
14. Дмитришин Б.В., Твердохліб К.В. Ринок молочної продукції України в умовах війни. // Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 07-08 лист. 2024 р. / М–во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун–т. Кропивницький : ЦНТУ, 2024. 410 с.
15. Донець Л.Я., Родіна О.В., Курбацька Л.М. Тенденції розвитку ринку молока в Україні. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 11. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/10179> (дата звернення: 27.10.2024).
16. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. Київ: Знання, 2007. 1072 с.
17. Загорський В.С., Вовчак О.Д., Благун І.Г., Чуй І.Р. Фінанси: навч. посібник. Київ: Знання, 2006. 247 с.
18. Зятковський І.В. Фінанси підприємств: навч. посібник для спец. вищ. навч. закладів. Тернопіль: Економічна думка, 2012. 400 с.
19. Економічна енциклопедія: у 3 т. Т. 3 / Мочерний С.В. та ін. Київ: Академія, 2002. 952 с.
20. Експорт молочних продуктів сповільнився. URL: <https://avm-ua.org/uk/post/eksport-molocnih-produktiv-spovilnivsa> (дата звернення: 28.10.2024).

21. Кірейцев Г.Г. Фінанси підприємств: навч. посібник: курс лекцій. Київ: ЦУЛ, 2012. 268 с.
22. Ковальчук С.В., Форкун І.В. Фінанси: навч. посібник. Львів: Новий Світ – 2000, 2013. 568 с.
23. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посібник для вузів. Київ, 2008. 377 с.
24. Кунцевич В.О. Підходи до діагностики фінансового потенціалу підприємства. *Актуальні Проблеми Економіки*. 2005. № 1. С. 68–75.
25. Любенко Н.М. Фінанси підприємств. Київ: Центр навчальної літератури, 2014. 264 с.
26. Малій О.Г. Фінанси підприємства : навч. посібник. Харків : Вид-во «Міськдрук», 2012. 354 с.
27. Модуль аналітики Prozorro. URL: <https://bi.prozorro.org/>
28. Молоко та молочні продукти: географія продажів, імпортери, обсяг експорту і виробництва. URL: <https://kurkul.com/spetsproekty/1179-moloko-ta-molochni-produkti-geografiya-prodajiv-importeri-obsyag-eksportu-i-virobnitstva> (дата звернення: 28.10.2024).
29. Молочна індустрія 2023: тренди та перспективи галузі. URL: <https://ya.techmedia.com.ua/news/molochna-industriya-2023-trendy-ta-perspektyvy-haluzi> (дата звернення: 28.10.2024).
30. Молочний бізнес 2024 URL: <https://infagro.com.ua/ua/> (дата звернення: 30.10.2024)
31. Ніпіаліді О. Ю., Карпишин Н. І. Фінанси підприємств: навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка, 2009. 232 с.
32. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія): навч. посібн.. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2012. 240 с.
33. Партін Г.О., Загородній А.Г. Фінанси підприємств: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2014. 397 с.

34. Педченко Н.С. Методичний інструментарій оцінки стану формування та використання фінансового потенціалу підприємства на основі таксономічного аналізу. *Інноваційна економіка*. 2013. № 9. С. 173–180.
35. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств. Київ: КНЕУ, 2014. 552 с.
36. Попов Є. В., Божко В. П. Використання показників доходів та витрат. *Економіка, фінанси, право*. 2014. № 10. С. 17.
37. Пухальський В. В. Методика оцінки фінансового результату від інвестиційної діяльності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 6. Т. 1. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_6_1/pdf/046-050.pdf (дата звернення: 05.11.2024)
38. Рясних Є.Г. Основи фінансового менеджменту. Київ: Скарби, 2013. 238 с.
39. Семенов А.Г. Матриця фінансових стратегій. *Вісник економічної науки України*. 2008. № 2(14). С. 139-146.
40. Толпежніков Р. О. Сутність та методика оцінювання фінансового потенціалу підприємства. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2013. № 2. Т. 1. С. 277–282.
41. Толпежніков Р.О., Маматова Л.Ш. Оцінка та прогнозування фінансового потенціалу підприємства. *Економіка. Управління. Інновації*. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2012_2_28 (дата звернення: 14.11.2024)
42. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: МАУП, 2004. 328 с.
43. Фінансова енциклопедія / [Орлюк О.П., Воронова Л.К., Заверуха І.Б. та ін.]; за заг. ред. Орлюк О.П. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 472 с.
44. Фінансовий менеджмент: підручник / кер. кол. авт. Поддєрьогін А.М. Київ: КНЕУ, 2015. 535 с.
45. Хринюк О.С., Корчовна М.Р. Роль фінансової стратегії в управлінні фінансовою безпекою підприємства. *Глобальні та національні*

проблеми економіки. 2015. Вип. 7. URL: <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/82.pdf> (дата звернення: 11.11.2024).

46. Юрій С.І. Фінанси: навч. посібник. Тернопіль: Карт-Бланш, 2009. 357 с.

47. Konstantiuk N., Vynnyk T. (2019) Peculiarities of formation and effective use of financial resources of the enterprise under modern conditions of management. *Business Risk in Changing Dynamics of Global Village 2 : Monograph* (Nysa), pp. 211-222

48. Tomashuk I. Financial resources of the enterprise and features of their formation. III Міжнар. наук.-практ. конф. «Актуальні питання права та соціально-економічних відносин», 12 листопада 2021 р. Кропивницький. 2021. С. 175-179. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/29909.pdf> (дата звернення: 21.10.2024)

49. YC.Market: моніторинговий Інтернет–портал: URL: <https://catalog.youcontrol.market/kharchova-promyslovist/10.51> (дата звернення: 02.11.2024)

ДОДАТКИ

**Тлумачення сутності фінансових ресурсів підприємства
українськими науковцями**

№	Автор	Визначення терміну «фінансові ресурси»
1	Мочерний С.В, Рясних Є.Г. Ковальчук С.В.	Грошові кошти, які є в розпорядженні підприємства.
2	Василик О.Д.	Грошові фонди, які створюються в процесі розподілу, перерозподілу й використання ВВП, що створюється впродовж певного часу в державі.
3	Кірейцев Г.Г.	Грошові доходи і надходження підприємства, що призначені для виконання його фінансових зобов'язань і фінансування витрат по забезпеченню розширеного відтворення.
4	Орлюк О.П., Воронова Л.К., Заверуха І.Б.	Кошти, що перебувають у розпорядженні підприємств, у тому числі: грошові фонди, частина грошових коштів, що використовується у нефондовій формі, цінні папери, валютні цінності
5	Загородній А. Г. Вознюк Г. Л.	Сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні держави та суб'єктів господарювання і є джерелом їх виробничого й соціального розвитку
6	Філімоненков О.С.	Сукупність власного, позиченого та залученого грошового капіталу, який використовується підприємством для формування своїх активів та здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання відповідного доходу та прибутку
7	Зяцьковський І. В.	Сукупність грошових резервів та надходжень цільового призначення, якими воно розпоряджається на правах власності, оперативного управління або повного господарського відання і використовує на статутні потреби
8	Білоус О. С., Вовк В. М., Федорович Р. В.	Кошти, за рахунок яких формуються власний і позиковий капітал, що використовується для придбання активів і здійснення звичайної діяльності з метою забезпечення економічної вигоди, а також застосовується у разі виникнення надзвичайних подій
9	Юрій С.І.	Сума коштів, спрямованих в основні та оборотні засоби підприємства

Додаток Б

Комплексна матрична модель фінансової стратегії розвитку підприємства

Стадія фінансового розвитку	Гальмування	Стабілізація	Прискорення
	РФД $\ll 0$	РФД ≈ 0	РФД $\gg 0$
Повільне РГД $\gg 0$	«Батько сімейства» РФГД ≈ 0 1	«Рантьє» РФГД > 0 4	«Холдинг» РФГД $\gg 0$ 6
Оптимальне РГД ≈ 0	«Епізодичний дефіцит» РФГД < 0 7	«Стійка рівновага» РФГД ≈ 0 2	«Атака» РФГД > 0 5
Форсоване РГД $\ll 0$	«Криза» РФГД $\ll 0$ 9	«Дилема» РФГД < 0 8	«Хитка рівновага» РФГД ≈ 0 3
Стадія фінансового розвитку	Гальмування	Стабілізація	Прискорення
	ROA < 0	ROA ≈ 0	ROA $\geq 0,1$
DFL > 1	«Кризовий стан» ROE ≈ 0 10	«Середній стан» ROE > 0 13	«Стійкий стан» ROE $\gg 0$ 15
Δ DFL ≈ 0	«Посткризовий стан» ROE < 0 16	«Порушення рівноваги» ROE ≈ 0 11	«Стабілізаційний рівень» ROE > 0 14
DFL ≤ 1	«Критичний стан» ROE $\ll 0$ 18	«Нестійкий стан» ROE < 0 17	«Допустимий стан» ROE ≈ 0 12

Додаток В

Методика розрахунку показників матриці фінансової стратегії

Показник	Методика розрахунку
Результат господарської діяльності (РГД)	$РГД = БР - \Delta ФЕП - \Delta ОЗ + ІД$ БР – бруто-результат від експлуатації інвестицій; $\Delta ФЕП$ – зміна фінансово-експлуатаційних потреб; $\Delta ОЗ$ – зміна первісної вартості основних засобів за звітний період; ІД – інші доходи.
Результат фінансової діяльності (РФД)	$РФД = \Delta ПК - Вф - ПП - Д + Дук - Вук - ФІд + Дф$ $\Delta ПК$ – зміна позикового капіталу за звітний період; Вф – фінансові витрати; ПП – податок на прибуток від звичайної діяльності; Д – виплачені дивіденди; Дук – дохід від участі в капіталі; Вук – втрати від участі в капіталі та інші витрати; ФІд – довгострокові фінансові інвестиції; Дф – інші фінансові доходи.
Результат фінансово-господарської діяльності (РФГД)	$РФГД = РГД + РФД$ РГД – результат господарської діяльності РФД – результат фінансової діяльності